ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 72ον ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ, 1936. Ἀριθ. 9

Ο ΣΠΕΙΡΩΝ

«Ἰδού, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων διὰ νὰ σπείρῃ...» (Μάρκ. δ'. 3.)

Ἡ σκηνὴ εἶναι πολὺ γραφική. Ὁ Ἰησοῦς εὑρίσκεται μέσα εἰς ἕνα πλοιάριον παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας. Ἔξω εἰς τὴν παραλίαν κάθηται πλῆθος κόσμου περιμένοντος νὰ ἀκούσῃ τὸν Διδάσκαλον. Ἄρρωστοι εἶναι ἐκεῖ, τοὺς ὁποίους ἔφερεν ἡ ἐλπὶς τῆς θεραπείας. Ἁπλοῖ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ποῦ περιμένουν τὸν παρήγορον λόγον ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, κουρασμένες ψυχὲς ποῦ στενάζουν κάτω ἀπὸ τὸ βάρος μιᾶς πολυβασανισμένης ζωῆς, ψαράδες μὲ ἡλιοκαμμένον λαιμὸν καὶ ροζιασμένα χέρια, παιδιὰ ποῦ τὰ ἔχει σπρώξει ἡ περιέργεια, διψασμένες ψυχές, τρέχουν νὰ ἀντικρύσουν καὶ νὰ ἀκούσουν τὸν Χριστόν. Τριγύρω ἁπλώνεται ἡ ὡραία πεδιὰς τῆς Γενησσαρὲτ καὶ εἰς τὸ βάθος ὑψώνονται οἱ λόφοι. Ὁ Ἰησοῦς στέκει ἐπάνω εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πλοιαρίου, ρίπτει ἓν βλέμμα εἰς τὸ τοπεῖον, εἰς τοὺς λόφους καὶ τὴν πεδιάδα, ὅπου συχνὰ σπορεῖς καὶ θερισταὶ ἐκινοῦντο, ρίπτει ἓν βλέμμα καὶ εἰς τὸ πλῆθος ποῦ περιμένει εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰν καὶ λέγει: «Ἀκούετε. Ἰδού, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων διὰ νὰ σπείρῃ».

Πολλὰ θαύματα ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς. Ἀλλὰ κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν ἀπὸ τὰ μεγαλείτερά του θαύματα εἶναι αἱ ὑπέροχοι, ἁπλαῖ καὶ τόσον ζωνταναὶ ***παραβολαί*** Του. Εἶναι εἰκόνες, τὰς ὁποίας ἐτεχνούργησεν ὁ χρωστὴρ μεγάλου καλλιτέχνου. Ἡ δύναμίς των εἰς πᾶσαν τάξιν ἀνθρώπων, πάσης ἡλικίας, μορφώσεως καὶ φυλῆς εἶναι ἀπαράμιλλος. Ἐπαληθεύουν δὲ καὶ ἐφαρμόζονται κατὰ γράμμα καθημερινῶς παντοῦ ὅπου κηρύττονται. Οἱ ψυχολόγοι προσπαθοῦν νὰ ἀναλύσουν καὶ νὰ ἀνεύρουν τὸ μυστικὸν τῶν μοναδικῶν αὐτῶν ἀριστουργημάτων. Ἀλλ' οὐδεμία ἐξήγησις μᾶς ἔχει δοθῆ ἕως τώρα, πλὴν τοῦ γεγονότος ὅτι Ἐκεῖνος, ὅστις ἐδίδαξεν «ὡς ἔχων ἐξουσίαν» καὶ ὡμίλησεν «ὡς οὐδέποτε ὡμίλησεν ἄνθρωπος», κατεῖχε μυστικὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως, τὰ ὁποῖα οὐδεὶς θνητὸς κατέχει. Ἐγνώριζε τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν καὶ ἐγνώριζε ποίαν χορδὴν νὰ θίξῃ, διὰ νὰ φθάσῃ ὁ λόγος Του καυστικὸς ἀλλὰ καὶ παρηγορητικὸς συνάμα εἰς τὸ βάθος.

Ἂς πλησιάσωμεν εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ ἂς ἀκούσωμεν ἀπὸ τὸ στόμα Του τὴν παραβολήν: «Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων διὰ νὰ σπείρῃ».

Ποῖος εἶναι ὁ σπείρων;

Ὁ σπείρων τὸν καλὸν σπόρον εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου (Ματθ. ιγ'. 37). Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἴδιος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Πατρός, ἐγκατέλειψε τὸν οὐράνιόν Του θρόνον, ἔλαβε μορφὴν ταπεινοῦ δούλου καὶ παρουσιάζεται ὡς ἁπλοῦς σπορεύς, σκορπίζων τὸν καλὸν σπόρον τῆς ἀληθείας. Δὲν ἦλθεν ὡς κρα-

ταιὸς βασιλεὺς μὲ ὑπερκοσμίους δυνάμεις, διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἦλθεν ὡς ταπεινὸς Διδάσκαλος, ἕτοιμος νὰ ταλαιπωρηθῇ εἰς τὸν καύσωνα καὶ εἰς τὴν βροχήν, διὰ νὰ ἐξαγγείλῃ τὴν ἔλευσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἐξῆλθεν ὡς ἄνθρωπος θλίψεων καὶ πειρασμῶν, παλαίων μὲ τὰς ἀντιδραστικὰς δυνάμεις τοῦ σκότους· ἦλθε νὰ σπείρῃ μὲ δάκρυα καὶ νὰ ποτίσῃ μὲ τὸ αἷμά Του τὸν σπόρον τῆς ζωῆς, εἰς ἕνα κόσμον χαμένον καὶ ἀποξενωμένον ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἀλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦλθεν ἐπίσης **νὰ μισθώσῃ ἐργάτας** καὶ νὰ τοὺς προσλάβῃ ὡς **συνεργούς** του εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Εὐαγγελίου του. Καλεῖ ἄνδρας καὶ γυναῖκας νὰ «ἐξέλθουν» μαζύ Του εἰς τοὺς ἀγρούς, διὰ νὰ σπείρουν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας Του. Ὅπως Ἐκεῖνος ἀφῆκε τὴν δόξαν Του καὶ ἦλθεν εἰς ἕνα κόσμον κατάρας καὶ δυστυχίας, διὰ νὰ ζητήσῃ καὶ σώσῃ τὸ ἀπολωλός, οὕτω καὶ οἱ δοῦλοί Του καλοῦνται ἐν τῷ ὀνόματί Του νὰ ἀφήσουν πολλὰ κοσμικὰ πράγματα καί, ἡνωμένοι μὲ τὸν Χριστόν, μὲ δάκρυα συμπαθείας καὶ μὲ θυσίας καὶ στερήσεις νὰ σπείρουν μαζύ Του τὸν σπόρον τῆς Θείας ἀγάπης. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅλοι σπείρομεν. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι τί σπείρομεν. Ἂν σπείρωμεν μὲ τὸν Χριστὸν ἢ ἐὰν σπείρωμεν μόνοι μας. Ἐὰν συνάγωμεν μαζύ Του ἢ ἐὰν σκορπίζωμεν χωρὶς Αὐτόν. Κάθε μας λόγος, κάθε μας πρᾶξις, κάθε μας βλέμμα, κάθε μας σκέψις καὶ κάθε μας αἴσθημα δὲν εἶναι παρὰ μία συνεχὴς σπορά. Καὶ καλὸν εἶναι νὰ μὴ πλανώμεθα· ἐπειδὴ «ὅ,τι ἂν σπείρῃ ὁ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θέλει θερίσει, διότι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα αὑτοῦ θέλει θερίσει ἐκ τῆς σαρκὸς φθορὰν ἀλλ' ὁ σπείρων εἰς τὸ Πνεῦμα θέλει θερίσει ἐκ τοῦ πνεύματας ζωὴν αἰώνιον» (Γαλ. ϛ'. 8).

Ἐγνώρισα εἰς τὸ Ἐδιμβοῦργον ἕνα Γιουγκοσλαῦον φοιτητήν, τὸν ὁποῖον καὶ ἐπλησίασα διὰ νὰ τοῦ ὁμιλήσω περὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἤκουσα δὲ ἀπὸ τὸ στόμα του τὴν ἑξῆς ὁμολογίαν: «Ὅταν ἦλθα ἐδῶ, ἤμουν ὄχι μόνον ἀδιάφορος πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, ἀλλὰ καὶ ἐχθρικός. Πολλοὶ μὲ ἐπλησίασαν νὰ μοῦ ὁμιλήσουν διὰ τὸ Εὐαγγέλιον. Τοὺς ἀπέφευγα, διότι εἶχα τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν σημερινὴν ζωήν. Τελευταίως ὅμως ἐνοικίασα ἕνα δωμάτιον εἰς μίαν εὐσεβῆ οἰκογένειαν. Τὸ παράδειγμα τῆς εὐσεβοῦς σπιτονοικοκυρᾶς μου εἶναι τέτοιο, ὥστε μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐνδιαφερθῶ καὶ νὰ ἀγαπήσω τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐπείσθην ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ μεγαλειτέρα δύναμις διὰ τὴν διαμόρφωσιν ὑψηλοῦ καὶ ὡραίου χαρακτῆρος».

Ἡ Χριστιανὴ ἐκείνη οἰκοκυρὰ ἐγνώριζε νὰ σπείρῃ διὰ τοῦ παραδείγματός της, μὲ τὴν γλυκύτητά της, ἐνῷ ἔκαμνε τὰ καθημερινά της καθήκοντα, τὸν σπόρον τῆς ζωῆς. Πόσον παραμελοῦμεν τὸ μέγα αὐτὸ προνόμιον, ὅπερ μᾶς ἔχει δοθῆ! Ὁ μέγας εὐαγγελιστὴς Μούδη ἀναφέρει κάποιον, ὁ ὁποῖος ἐγνώρισε τὸν Χριστὸν καὶ ἔτρεξεν εἰς ἕνα γείτονά του εὐσεβῆ νὰ τοῦ ἀναγγείλῃ τὸ εὐχάριστον γεγονός. Ὁ γείτων ὅμως αὐτὸς ἦτο ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς, ποὺ γνωρίζουν τὴν τέχνην νὰ κρύπτουν τὸν λύχνον ὑπὸ τὸν μόδιον. «Ἤμουν χαμένος καὶ τώρα ἐσώθηκα», εἶπεν ὁ νέος Χριστιανός, «τὸ ἤξευρες ἐσὺ ὅτι ἤμουν χαμένος;» «Βεβαίως, τὸ ἤξευρα», ἀπήντησεν ὁ ἄλλος. «Ἀλλὰ πῶς λοιπὸν ἐπὶ τόσον καιρὸν δὲν

μοῦ τὸ εἶπες;» Ἂς προσέξωμεν μήπως, ἐνῷ μᾶς ἔχει ἐμπιστευθῆ ὁ καλὸς σπόρος, παραμελῶμεν νὰ τὸν σπείρωμεν εἰς τοὺς πέριξ μας ἀγρούς.

Ἀλλὰ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ σπόρος, τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς καὶ οἱ ὑπηρέται του σπείρουν;

«Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει». Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ σπόρος τῆς ἀληθείας. Καθὼς ἀπὸ τὸν σπόρον, ὁ ὁποῖος ρίπτεται εἰς τὴν γῆν, ἀναπτύσσεται ἡ ζωὴ τοῦ φυτοῦ, τοιουτοτρόπως ἀπὸ τὸ σπέρμα τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἀναπτύσσεται εἰς τὴν καρδίαν νέα ζωὴ κατὰ Θεόν. «Οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους λαλῶ πρὸς ὑμᾶς, πνεῦμα εἶναι καὶ ζωὴ εἶναι». «Ἐγεννήθητε οὐχὶ ἐκ φθαρτοῦ σπέρματος ἀλλ' ἀφθάρτου διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ ζῶντος καὶ μένοντας εἰς τὸν αἰῶνα» (Α'. Πέτρ. α'. 23).

Ἡ ἀγγελία ὅτι ὁ Θεὸς προσκαλεῖ τὸν ἄνθρωπον, διότι τὸν θέλει νὰ ζήσῃ ἐν ἁρμονίᾳ μαζύ Του—ἡ χαρμόσυνος πληροφορία ὅτι ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἦλθε διὰ νὰ γεφυρώσῃ τὸ χάσμα τὸ ὁποῖον ἐχώριζε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ὅτι διὰ πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν ἡ συμφιλίωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπικοινωνία ἐπιτυγχάνεται—τὸ Εὐαγγέλιον τῆς νίκης καὶ τοῦ θριάμβου τοῦ Χριστοῦ ὑπεράνω τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τοῦ θανάτου—ἡ καλὴ ἀγγελία ὅτι ὁ Οὐρανὸς δὲν μᾶς ἐγκατέλειψεν ὅταν ἡμεῖς ἐστράφημεν ἕκαστος εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ—αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸν καλὸν σπόρον τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκεῖνος ὅστις τὰ δέχεται διὰ πίστεως εἰς τὴν καρδίαν του, δέχεται αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καὶ διαμορφώνει νέον χαρακτῆρα, ἀποκτᾷ νέαν χαρὰν καὶ νέαν ἐλπίδα. Αἱ Γραφαὶ περιέχουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον. ***Τὸ περιεχόμενον τῶν Γραφῶν εἶναι ὁ καλὸς σπόρος***, τὸν ὁποῖον πρέπει διαρκῶς νὰ σκορπίζωμεν. Ἐκεῖ εἶναι ἡ ἀποθήκη τῶν θησαυρῶν τῆς Θείας χάριτος. Ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας καὶ ἡ αὔξησις εἰς Χριστὸν εἶναι κἄτι τὸ ἀκατανόητον χωρὶς τὸν γραπτὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς ἔσπειρεν, ἐδίδαξε τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ. Εἰς κάθε εὐκαιρίαν παρέπεμπε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς Γραφάς. Ἦτο ὁ ἴδιος ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἐγνώριζεν ὅτι αἱ Γραφαὶ δίδουν μαρτυρίαν περὶ αὐτοῦ. Ὑπάρχουν πολλοί, δυστυχῶς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀντιληφθῆ ὅτι ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ὁ ζῶν εἶναι ὁ μοναδικὸς σπόρος ποῦ ἐμπορεῖ νὰ ζωογονήσῃ τὴν ψυχήν. Καὶ παραμελοῦντες τὴν μελέτην καὶ διδασκαλίαν τῆς Γραφῆς, ἄλλοτε μὲν ἐπιδίδονται εἰς τὴν διαμόρφωσιν θεωριῶν πολλῶν καὶ ἀναριθμήτων, αἱ ὁποῖαι ἀλληλοσυγκρούονται, ἄλλοτε δὲ ἀγνοοῦν τελείως τὰς Γραφὰς καὶ δημιουργοῦν ἀνθρώπινα συστήματα, τὰ ὁποῖα ζητοῦν νὰ ἱκανοποιήσουν ὡρισμένας αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου, νὰ ἀποκοιμήσουν τὴν συνείδησιν καὶ νὰ παραπλανήσουν τὸν ἄνθρωπον ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς αἰωνιότητος. Ἀλλ' οὔτε τὴν καρδίαν ἀναγεννοῦν οὔτε τὸ πνεῦμα ἀναπαύουν. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ ἀπὸ ἀπομακρύνσεως ἐκ τοῦ Λόγου Του! Ἂς κρατήσωμεν ζηλοτύπως τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸν δυνάμενον νὰ σώσῃ τὰς ψυχάς μας. Καὶ ἂς ἐπιδοθῶμεν εἰς βαθυτέραν μελέτην καὶ ἐξάπλωσίν του. «Ἐὰν ἐξεδίδετο μία ἀπαγορευτικὴ διάταξις ἐναντίον τῶν Γραφῶν», ἔλεγεν ἐργάτης τις τοῦ Εὐαγγελίου, «πιστεύω ὅτι πολλοὶ Χριστιανοί, οἱ ὁποῖοι σήμερον παραμελοῦν τελείως τὴν μελέτην τοῦ Λόγου τοῦ

Θεοῦ, θὰ ἔσπευδον ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ τὸν μελετήσουν». Αὐτὸ συνέβη ἐπανειλημμένως. Συμβαίνει καὶ σήμερον εἰς τὴν Ρωσσίαν, ὅπου ἐνῷ ἡ κυκλοφορία τῶν Γραφῶν ἀπαγορεύεται, ὑπάρχει ζήτησις μεγαλειτέρα παρὰ ποτέ. Καὶ ὑπάρχουν Χριστιανοὶ ἐκεῖ, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν εὐτυχεῖς ἐὰν ἐξησφάλιζον ὀλίγας σελίδας τοῦ ἀνεκτιμήτου βιβλίου. Ὁ Λόγος λοιπὸν τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄφθαρτος καὶ αἰώνιος, εἶναι ὁ σπόρος, τὸν ὁποῖον ὁ σπείρων ἐξῆλθε διὰ νὰ σπείρῃ.

Ποῖον εἶναι τὸ ἔδαφος;

Αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων εἶναι τὸ ἔδαφος. εἰς τὸ ὁποῖον ὁ σπόρος τῆς ἀληθείας σκορπίζεται. Ἡ ἰδική μου καὶ ἰδική σας καρδία εἶναι ὁ ἀγρός, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ οὐράνιος Σπορεὺς ρίπτει τὸν καλὸν σπόρον. Ὁποῖος εἶναι ἀληθῶς ὁ σπόρος τῆς ἀληθείας καὶ ὁποῖον τὸ ἔδαφος! Σκληρὸν ἔδαφος, ἔδαφος γεμᾶτον ἀπὸ ἀκάνθας, ἔδαφος πετρῶδες, καὶ μόνον ὀλίγαι γωνίαι καλοῦ ἐδάφους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὀλίγαι μόνον ψυχαὶ ποῦ ἀνοίγονται διὰ νὰ δεχθοῦν τὸ Εὐαγγέλιον!

Εἶναι σπόρος, ὅστις ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν. Καὶ ὑπάρχουν καρδίαι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν γίνει σκληραὶ σὰν τὸν ἀσφαλτοστρωμένον δρόμον. Ἔχουν σκληρυνθῆ διὰ τῆς ἀπάτης τῆς ἁμαρτίας. Ἐπάνω των περνοῦν καθημερινῶς ὅλα τὰ λεωφορεῖα τῆς κοσμικῆς κινήσεως. Ὁ ὁδοστρωτὴρ τῆς ἀδιαφορίας περνᾷ καθημερινῶς καὶ καθιστᾷ καθ' ἡμέραν σκληρότερον τὸ ἔδαφος. Αἱ πνευματικαὶ ἰδιότητες ἔχουν νεκρωθῆ. Ἀκούουν τὸν λόγον ἀλλ' οὔτε τὸν προσέχουν οὔτε τὸν ἐννοοῦν. Δὲν ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἀφορᾷ αὐτούς. Οὔτε τὴν ἀνάγκην των τὴν πνευματικὴν γνωρίζουν. Οὔτε τὸν κίνδυνον ποῦ διατρέχουν. Δὲν ἔμαθον τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀντιπαρέρχονται τὸν Σταυρὸν τοῦ Γολγοθᾶ ὡς κἄτι, τὸ ὁποῖον δὲν τοὺς ἀφορᾷ. Ὅπως τὰ πουλιὰ εἶναι ἕτοιμα νὰ ἁρπάσουν τὸν σπόρον, ὅστις πίπτει ἐπάνω εἰς τὸ σκληρὸν μονοπάτι τοῦ χωραφιοῦ, ἔτσι ὁ Σατανᾶς ἁρπάζει ἀπὸ τὸν νοῦν τοῦ ἀπροσέκτου ἀκροατοῦ τὸν σπόρον τοῦ λόγου τῆς ἀληθείας. Ὁπουδήποτε τὸ Εὐαγγέλιον κηρύττεται, ὁ Σατανᾶς εἶναι πολὺ ἀπησχολημένος. Περιτρέχει τὸ ἀκροατήριον, νὰ ἴδῃ μήπως ὑπάρχῃ κάποιος μὲ ἐσκληρυμένην συνείδησιν καὶ πρὶν δοθῇ καιρὸς πρὸς ἀφύπνισιν ἁρπάζει τὸν σπόρον, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν σκέψιν τοῦ ἀκροατοῦ ἀπὸ τὸ θέμα τῶν ἐκτιθεμένων ἀληθειῶν. Καὶ ὁ Σατανᾶς ἔχει πολλοὺς βοηθούς. Αἱ ἀπροσεξίαι αἱ ἰδικαί μας, ἡ ἀπρεπὴς διαγωγή μας, ἡ ἔλλειψις σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως κατὰ τὴν ὥραν τῆς λατρείας, ὅλα αὐτὰ ἐμποροῦν νὰ ἀποσπάσουν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν ἀδιάφορον ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ ἴδιον συμβαίνει εἰς πολλὰς οἰκογενείας. Οἱ γονεῖς προσπαθοῦν νὰ φυτεύσουν εἰς τὰς καρδίας τῶν τέκνων των πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διὰ τοῦ παραδείγματός των, διὰ τῆς προσκολλήσεώς των εἰς τὰ γήϊνα ἢ διὰ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἐλευθέρου πνεύματος τοῦ Χριστοῦ βοηθοῦν τὸν Διάβολον νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς λόγους των ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν τέκνων.

Ἄλλος σπόρος ἔπεσεν εἰς γῆν πετρώδη. Καὶ εὐθὺς ἔπιασε, ἐξεφύτρωσεν, ἐμεγάλωσεν. Ἀλλ' ἡ χαρὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ φυτοῦ δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Ἀντὶ βάθους, τὸ ὁποῖον ἐχρειάζετο διὰ νὰ ἁπλωθοῦν αἱ ρίζαι, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν βράχοι ἠμπόδισαν τὴν στερέωσιν τοῦ φυτοῦ, τὸ ἔσπρωξαν βιαστικὰ εἰς τὴν πρὸς

τὰ ἔξω ἐμφάνισιν καὶ ἐκεῖ ὁ ἥλιος τρυφερὸν καὶ ἀδύνατον τὸ κατέκαυσεν. Τοιοῦτοι εἶναι καὶ ὅσοι μὲ ἐπιπολαιότητα, λέγει ὁ Ἰησοῦς, δέχονται ἀνεξετάστως τὸν λόγον ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου μὲ τὰς πρώτας ἐμφανιζομένας δυσκολίας σκανδαλίζονται, ὀπισθοχωροῦν καὶ ἐξαφανίζονται. Εἶναι οἱ πολλοί, οἵτινες εἶναι ἕτοιμοι νὰ φωνάξουν «Ὡσσανά», ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἰσέρχεται θριαμβευτικῶς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ τὴν ἑπομένην φωνάζουν «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν». Εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εὐχαρίστως δέχονται τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ καὶ γλυκαίνονται μὲ τὴν Χριστιανικὴν συναναστροφήν· ἀλλ' ὅταν ἀπαιτηθοῦν θυσίαι, ὅταν ἐγείρεται διωγμὸς ἢ ὅταν ὁ χρόνος περνᾷ καὶ δοκιμάζῃ μὲ θλίψεις καὶ δοκιμασίας τὴν πίστιν των, οἱ ἐνθουσιασμοὶ παρέρχονται, σβύνουν, καὶ τὸ φυτόν, τὸ ὁποῖον πρὸς στιγμὴν ἀνεφάνη θαλερόν, μαραίνεται καὶ πίπτει. Ρίζα δὲν ὑπῆρχεν. Ἔλειπε τὸ βάθος. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν καλῶν ἀποφάσεων καὶ διαθέσεων ἐξηκολούθησε νὰ παραμένῃ ἡ πέτρα τοῦ ἐγώ. Καὶ τὰς εὐλογίας πρὸς στιγμὴν ἐδέχθησαν καὶ δέχονται εἴτε διότι δὲν ἔχουν ἐννοήσει τὴν ἀληθινήν των σημασίαν εἴτε διότι νομίζουν ὅτι θὰ τὰς χρησιμοποιήσουν πρὸς ἴδιον ὄφελος. Ὑπάρχουν πολλοί, οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον θὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς καὶ τὸ δέχονται εὐχαρίστως. Ὅταν ὅμως ἀνακαλύπτουν ὅτι ὁ δρόμος τοῦ Χριστιανοῦ δὲν εἶναι στρωμένος μὲ ροδόφυλλα ἀλλ' ὅτι ὁ Χριστὸς μᾶς καλεῖ νὰ σηκώσωμεν τὸν σταυρόν μας καὶ νὰ Τὸν ἀκολουθήσωμεν, στρέφουν τὰ νῶτα, διότι δὲν εἶναι ἕτοιμοι διὰ κανένα εὐγενῆ ἡρωϊσμόν. Ἡ μόνη θεραπεία εἶναι νὰ ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, νὰ σκάψῃ βαθύτερον, νὰ μετατοπίσῃ τὰς πέτρας, νὰ καθαρίσῃ τὸ ἔδαφος καὶ οὕτω πως ὁ σπόρος τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ νὰ ἁπλώσῃ ρίζας. Εὐσέβεια, ἡ ὁποία ἀνθεῖ μόνον κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς εὐτυχίας, εἶναι νόθος. Πίστις, ἡ ὁποία ἐκδηλώνεται μόνον εἰς στιγμὰς κινδύνου καὶ ἀνάγκης, δὲν εἶναι πίστις κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον. Ὁ Χριστὸς ζητεῖ τὸ κέντρον τῆς προσωπικότητός μας, μᾶς ζητεῖ ἄνευ ὅρων. Καλὸν εἶναι νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι μέσος ὅρος δὲν χωρεῖ.

Ἀλλὰ τί νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν γῆν, ἡ ὁποία εἶναι γεγάτη ἀπὸ ἀκάνθας; Ἐκεῖ ὑπάρχει ἔδαφος, ὑπάρχει ὄχι μόνον καλὴ διάθεσις ἀλλὰ καὶ βάθος. Ἰδοὺ ὅμως τὸ τρυφερὸν καὶ εὐαίσθητον πνευματικὸν φυτὸν τῆς ἀληθείας συμπνίγεται ἀνάμεσα εἰς τὰς ἀκάνθας καὶ παραμένει ἄκαρπον. Κρῖμα εἶναι νὰ ἔχῃ σκληρυνθῆ ἡ καρδία, ὥστε ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ εὑρίσκῃ κανένα τόπον διὰ νὰ ριζοβολήσῃ. Δυστύχημα εἶναι νὰ ἦναι κανεὶς ἐπιπόλαιος, χωρὶς βάθος σκέψεως, χωρὶς ἰσχυρὰν θέλησιν αcαὶ ἀποφασιστικότητα. Ἀλλὰ πῶς νὰ χαρακτηρίσῃ κανεὶς τὸν ἄνθρωπον, ὅστις εἶναι ἀρκετὰ λογικὸς ὥστε νὰ βλέπῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀρκετὰ σοβαρὸς ὥστε νὰ τὴν ἀποδέχεται, ἀλλ' εἶναι τόσον πνιγμένος ἀπὸ τὰς ἐργασίας του, ὥστε νὰ μὴ ἀφίνῃ τὸν σπόρον νὰ ἀνθίσῃ καὶ νὰ ἀποδώσῃ καρπόν; Ὦ, ἐὰν ἐγνώριζον οἱ ἄνθρωποι πόσον εὐκολώτερον ἀντιμετωπίζει κανεὶς τὰς φροντίδας τοῦ βίου, ὅταν τὰς ἀντιμετωπίζῃ μὲ τὸν Χριστόν, παρὰ ὅταν μεταβάλλεται ὁ ἄνθρωπος εἰς ἓν ἁπλοῦν ὄργανον τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἀσχολιῶν του!

«Αἱ μέριμναι τοῦ βίου τούτου, ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τῶν ἄλλων πραγμάτων συμπνίγουσι τὸν σπόρον.»

Αἱ μέριμναι, οἱ ἀγῶνές μας, τὸ βάρος τῶν καθηκόντων καὶ ὑποχρεώσεών μας κανονικῶς ἔπρεπε νὰ μᾶς ἑλκύουν περισσότερον πρὸς τὸν Σωτῆρα «Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ρίψατε ἐπ᾿ Αὐτόν». Ἀλλὰ διὰ πολλοὺς συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ἴσως εἶναι ἕτοιμοι νὰ ψάλλουν

«Ὅταν βάρη ἔμπροσθέν Σου
Φέρωμεν ἐν προσευχῇ,
Οἷα εἰς τὸ πρόσωπόν Σου
Χάρις ἀκτινοβολεῖ!»

ἀλλ᾿ εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ἔμαθον νὰ ἐμπιστεύωνται τὸν Χριστόν. Καὶ ἐὰν τοὺς ἐρωτήσητε διατί τὸ ἐνδιαφέρον των διὰ τὰ πνευματικὰ χωλαίνει καὶ ἡ παρουσία των εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἶναι παρουσία κομήτου ἐμφανιζομένου εἰς τὸ στερέωμα ἀνὰ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα, θὰ σᾶς ἀπαντήσουν στερεοτύπως: «Πολλή, παρὰ πολλὴ δουλειά...». Συνεχίζουν κατά τινα τρόπον τὴν ἱστορίαν τῶν τριῶν ἐκείνων, οἵτινες εἰς τὴν Θείαν πρόσκλησιν ἔδωκαν τὴν στερεότυπον ἀπάντησιν: «Ἔχε με παρῃτημένον». «Ἀγρὸν ἠγόρασα», «Ζεῦγος βοῶν ἠγόρασα», «Γυναῖκα ἐνυμφεύθην». Δὲν εἶναι μόνον αἱ μέριμναι διὰ τὰ ἀπαραίτητα, ποῦ συμπνίγουν τὸν σπόρον. Εἶναι καὶ «ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ ἐπιθυμίαι τῶν ἄλλων πραγμάτων». Ἴσως νὰ μὴ ὑπάρχουν σήμερον πολλοὶ οἵτινες εἶναι πνιγμένοι εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πλουτήσουν, διότι καὶ τὸ πλουτίζειν καθίσταται ὁσημέραι δυσκολώτερον καὶ αἱ πιθανότητες ἐπιτυχίας ὀλιγοστεύουν. Ἀλλὰ πόσοι παραπλανῶνται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν «ἄλλων πραγμάτων», τὰ ὁποῖα ὁ Κύριος δὲν καθώρισε συγκεκριμένως, διότι εἶναι τόσον πολλὰ καὶ τόσον ποικίλλουν ἀναλόγως τῶν προσώπων καὶ τῶν περιστάσεων! Ἡ ἐπιθυμία τῶν ἄλλων πραγμάτων. Ὦ, πόσαι ἄκανθαι, αἱ ὁποῖαι καμμίαν καλλιέργειαν δὲν χρειάζονται διὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν! Ὑπάρχουν τοὐλάχιστον τρία πράγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ Ἰωάννης μᾶς παραγγέλλει νὰ φυλαττώμεθα, ὅταν γράφῃ νὰ μὴ ἀγαπῶμεν τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ, διότι ὅταν ἀγαπᾷ τις τὸν κόσμον, ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς δὲν εἶναι ἐν αὐτῷ. Καὶ τὰ τρία αὐτά, τὰ ὁποῖα συνήθως συνοδεύουν τὸ ἕνα τὸ ἄλλο, εἶναι, ***ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν*** καὶ ***ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου.*** Ἢ ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ἡ ἐπιθυμία πρὸς ***ἀπόκτησιν,*** ἡ ἐπιθυμία πρὸς ***ἀπόλαυσιν***, καὶ ἡ ἐπιθυμία πρὸς ***ἐπίδειξιν.***

Ἀλλ᾿ ἐπὶ τέλους ἰδοὺ ὅτι ὁ σπόρος εὑρίσκει καὶ ὀλίγην καλὴν γῆν. Εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὀλίγοι, οἵτινες ἀδιαφοροῦν διὰ τὰς συνεπείας καὶ τὰ σχόλια τῶν φίλων των καὶ δέχονται ὁριστικῶς τὸν Χριστὸν νὰ γίνῃ Σωτὴρ καὶ Κύριός των. Μὲ ἁπλότητα πίστεως ἀκούουν τὸν λόγον, τὸν δέχονται ὡς λόγον Θεοῦ, ὑπακούουν καὶ καρποφοροῦν. Δι᾿ αὐτοὺς δὲν ὑπάρχει μεγαλειτέρα χαρὰ ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ ἕνωσίν των μὲ τὸν Σωτῆρα. Ἂς φυσήσῃ ὁ ψυχρὸς ἄνεμος τῆς ἀποδοκιμασίας τοῦ κόσμου. Ἂς καταβῇ ἡ βροχὴ καὶ ἡ χάλαζα τῶν δυσκόλων περιστάσεων, ἀποτυχιῶν καὶ ἀπογοητεύσεων. Ἂς ἔλθῃ καὶ ὁ θερινὸς καύσων, ἡ κάμινος τῶν διωγμῶν καὶ θλίψεων. Μένουν ἀκλόνητοι διότι ἔχουν ρίζας βαθείας. Καὶ καρποφοροῦν «τὸ ἓν τριάκοντα, τὸ ἓν ἑξήκοντα καὶ τὸ ἄλλο ἑκατόν».

Εἴθε νὰ ἀνήκωμεν ὅλοι εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν εὐλογημένην τάξιν!

Μ. Κυριακάκης.

Η ΧΑΡΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

«Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε.» (Φιλιπ. δ', 4.)

Ἡ χαρὰ εἶναι ἓν πολὺ φυσικὸν συναίσθημα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἂν εἴπωμεν ὅτι ἡ ὑφὴ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἶναι ἡ χαρά, δὲν θὰ ἦναι ὑπερβολή. Ἐν τούτοις θ' ἀκούσωμεν, τὸ γνωρίζω, πολλὰς διαμαρτυρίας ἀπὸ πάσης πλευρᾶς· διότι ἐκ τῆς σχέσεως ἡμῶν μὲ τὴν ἁμαρτίαν ἐδημιουργήθη μία κατάστασις, ἡ ὁποία πᾶν ἄλλο ἢ χαρὰν δύναται νὰ προκαλέσῃ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ἐξ ὑπαρχῆς ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἔπλασε διὰ λύπην οὔτε διὰ τιμωρίαν. Ἐπλάσθημεν διὰ νὰ ***χαίρωμεν***, ἀπολαμβάνοντες ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καὶ τὰς νομίμους καὶ δικαίας αὐτῆς ἀπολαύσεις. Ἐπλάσθημεν δι' ἀμοιβήν, ὄχι διὰ τιμωρίαν. Ἐπλάσθημεν διὰ τὴν εὐμένειαν καὶ ὄχι διὰ τὴν δυσμένειαν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἀρχικὸς σκόπος τοῦ Δημιουργοῦ: Χαρά, ὄχι λύπη, εὐμένεια, ὄχι δυσμένεια, εὐτυχία, ὄχι δυστυχία. Ἂν ἡ ἁμαρτία ὑπεισελθοῦσα εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὴν ζωὴν ἡμῶν ἐμόλυνε τὸν τροχὸν τοῦ βίου καὶ παρέσυρε τὰ πάντα πρὸς τὴν καταστροφήν, δὲν εὐθύνεται διὰ τοῦτο ὁ Θεός.

Τινὲς ἐπιπολαίως σκεπτόμενοι ἀπαλλάττουν μὲν τῆς εὐθύνης ταύτης τὸν ἄνθρωπον, χωρὶς δὲ νὰ τὸ λέγουν ρητῶς, ρίπτουν ὅλην τὴν εὐθύνην ἐπὶ τοῦ Θεοῦ. Διότι τί ἄλλο σημαίνει τὸ ὅτι ὁ κλεπτομανής, ὁ ἔκλυτος, ὁ φονεὺς καὶ ἐν γένει ὁ ἐγκληματίας εἶναι πλασμένος οὕτως ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐνεργήσῃ ἄλλως ἢ ὅπως ἐνεργεῖ, ὡς λέγουν οἱ σημερινοὶ ἐγκληματολόγοι; Τίποτε περισσότερον καὶ τίποτε ὀλιγώτερον παρ' ὅτι τὴν εὐθύνην φέρει ὁ Πλάστης του.

Ἀλλὰ τὰ πράγματα ὁμιλοῦν μὲ τόσην δύναμιν, ὥστε εἶναι ἀδύνατον ν' ἀρνηθῶμεν τὴν ἑτυμηγορίαν των. Ὅτι δηλαδὴ ***ὁ ἄνθρωπος εὐθύνεται διὰ τὴν ἁμαρτίαν***, διότι ἡ ἁμαρτία εἶναι ζήτημα ἀνθρωπίνης βουλήσεως καὶ ἐλευθέρας ἐκλογῆς, καὶ ὅτι ἡ ἁμαρτία εἶναι ἡ γενεσιουργὸς αἰτία, ἥτις ἀφαιρεῖ τὴν χαράν, τὴν εἰρήνην, τὴν εὐμένειαν ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ παράγει τὴν κακοδαιμονίαν τὴν λύπην καὶ τὴν δυστυχίαν.

Ἐξάγομεν ἀνωτέρω ὅτι ἡ χαρὰ εἶναι ἓν πολὺ φυσικὸν συναίσθημα τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο φαίνεται ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ, ἥτις εἶναι ὅλη χαρά. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος ποιητής μας ἔλεγε περὶ τῆς χαρᾶς: «Τριγύρω της εἶχε παιδιὰ ἀρκετά. Κι' ἐγέλα μ' ἐκεῖνα κι' ἐπήδα μ' αὐτά». Κι' ὀλίγον κατωτέρω: «Ποῦ εἶσθε, καλοὶ παιδικοί μας καιροί; ἐφώναξα τότε μὲ στῆθος βαρύ. Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετᾷ ἡ χαρά. Κι' αὐτὴ εἶν' ἡ πρώτη κι' ἐσχάτη φορά».

Ἀπὸ τὴν παιδικὴν ὅμως χαρὰν λείπει ἡ συναίσθησις τῆς χαρᾶς, διότι λείπει ἡ συνείδησις τῆς ἁμαρτίας. Ὅταν μετ' ὀλίγον ἀφυπνισθῇ ἡ συνείδησις αὕτη, τότε παύει καὶ ἡ χαρά.

Ἀλλ' ἐδῶ ἀκριβῶς παρουσιάζεται ἐνώπιον ἡμῶν τὸ ἐκπληκτικὸν γεγονός, ὅτι ὅταν παύσῃ ἡ φυσικὴ αὕτη χαρά, ἀνατέλλει ἡ πραγματική, ἡ συνειδητὴ χαρὰ διὰ τῆς ἀνατολῆς τοῦ «Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης,» τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν. Δηλαδὴ ἡ ἀποτυχία ἡμῶν εἰσάγει τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὅ,τι ἀπώλεσεν ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς

ἁμαρτίας, τὸ ἀποκτᾷ πάλιν διὰ πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ μέσα εἰς ὅλα, τὰ ὁποῖα ἀνακτᾷ, εἶναι καὶ ἡ χαρὰ ἡ οὐράνιος, ἡ πνευματική, ἡ ὁποία ἀναδημιουργεῖ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ προσδίδει εἰς αὐτὴν μίαν ἐξαιρετικὴν ἀξίαν—τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν μᾶς δίδει ὁ Χριστός.

Ι *Ἡ πηγὴ τῆς ἐν Κυρίῳ χαρᾶς.*

Ἀφοῦ τὴν ὀνομάζομεν ***χαρὰν ἐν Κυρίῳ***, τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ πηγή της εἶναι ὁ Κύριος. Ἐκεῖνος τὴν ἐργάζεται, τὴν παράγει, τὴν τροφοδοτεῖ, τὴν πολλαπλασιάζει. Πρέπει ὅμως νὰ κάμωμεν καὶ μίαν ἄλλην ἐξήγησιν, διακρίνοντες τὴν ἐν Κυρίῳ χαρὰν ἀπὸ ἄλλας χαράς. Εἴπομεν ἀνωτέρω περὶ τῆς παιδικῆς χαρᾶς. Ὑπάρχει ἐκτὸς αὐτῆς ἡ λεγομένη ***κοσμικὴ χαρά***. Αὕτη παράγεται ἀπὸ ἐπιτυχίας κοσμικὰς εἰς τὴν ζωήν, ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου ἢ τῆς μεθόδου τῆς ἐπιτυχίας. Ὁ ἀσεβής, ὁ ἄδικος, ὁ ἐγκληματίας αἰσθάνεται χαρὰν ὅταν ἐπιτυγχάνῃ τοῦ σκοποῦ του. Ὁ ἔμπορος εἰς τὴν ἐργασίαν του, ὁ ἐπιστήμων εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, αἰσθάνεται χαρὰν ὅταν ἐπιτυγχάνῃ εἰς τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει. Ἀλλ' ἡ κοσμικὴ χαρὰ εἰς πάσας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις καὶ εἰς πάντα κύκλον τῆς ἐνεργείας της φέρει τὴν σφραγῖδα τῆς ὕλης, τῆς σαρκός, τῆς θνητότητος, ἐνῷ ἡ ἐν Κυρίῳ χαρὰ εἶναι χαρὰ τοῦ πνεύματος, τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ συνεπῶς αἱ ἐκδηλώσεις καὶ ἡ διάρκεια αὐτῆς, ὡς θὰ ἴδωμεν, φέρει τὴν σφραγῖδα τῆς αἰωνιότητος.

Εἴπομεν προλαβόντως ὅτι πηγὴ τῆς ἐν Κυρίῳ χαρᾶς εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Πῶς; Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς καὶ αὐτουργὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν διὰ τοῦ πολυτίμου Αὐτοῦ αἵματος, τοῦ χυθέντος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Ἡ εἰς αὐτὸν πίστις (δηλ. ἡ πίστις εἰς τὸ τέλειον ἔργον τῆς σωτηρίας), διὰ τῆς ὁποίας παύει πλέον ὁ Θεὸς νὰ ὑπολογίζῃ τὰς παρελθούσας ἡμῶν ἁμαρτίας, παράγει μίαν ἀκένωτον αἰτίαν χαρᾶς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀφοῦ οὗτος πρῶτον δοκιμάσῃ ἰσχυρὰς τύψεις συνειδήσεως. «Ὅταν δι' ἐλέγχων παιδεύῃς ἄνθρωπον δι' ἀνομίαν, κατατρώγεις ὡς σκώληξ τὴν ὡραιότητα αὐτοῦ». (Ψαλμ. λθ΄. 11).

Ὅταν γίνωμεν κάτοχοι τῆς σωτηρίας διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἐξαλειφθοῦν αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν καὶ ἀποκατασταθῶμεν ὡς τέκνα Θεοῦ, ἀπολαύομεν χαρᾶς ἀνεκλαλήτου καὶ οὐρανίας.

Ἡ χαρὰ ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ παράγει καὶ μίαν ἄλλην χαρὰν —τὴν χαρὰν τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ***κοινωνίας ἡμῶν εἰς τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ***. Ὁ Χριστὸς ὑπέστη πολλὰ διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος. Τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ ὡδήγησαν Αὐτὸν μέχρι τοῦ Σταυροῦ, ὅπου, ἐνῷ οἱ ἐχθροί Του ἐνόμιζον ὅτι ἐπετέλεσαν πλέον πλήρως τὸ ἐξοντωτικὸν αὐτῶν ἔργον, ὁ Χριστὸς ἐνεκαινίαζε τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ ὅ,τι οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ ἐθεώρουν ὡς ἐπιτυχίαν των ἀπεδείχθη ἡ ὑψίστη ἐπιτυχία τοῦ Χριστοῦ. Αὐτῶν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ γινόμεθα κοινωνοί, ὑποφέροντες ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ παντὸς εἴδους διωγμούς, προπηλακισμούς, ὕβρεις, κακώσεις, θανάτους. «Εἰς ἐσᾶς ἐχαρίσθη ὄχι μόνον τὸ νὰ πιστεύσητε εἰς αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ πάσχητε ὑπὲρ αὐτοῦ» (Φιλιππ. α΄. 29.). «Πᾶς ὅστις σᾶς θανατώσῃ θὰ νομίσῃ ὅτι

προσφέρει λατρείαν εἰς τὸν Θεὸν» (Ἰωάν. ιστ΄. 2). Ὥστε ἡ χαρὰ τοῦ Χριστιανοῦ προέρχεται (α) ἀπὸ τὴν ***σωτηρίαν,*** τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε διὰ τοῦ Χριστοῦ, (β) ἀπὸ τὴν κοινωνίαν εἰς τὰ ***παθήματα*** του Χριστοῦ καὶ (γ) ἀπὸ τὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ***ἀνάστασιν*** Αὐτοῦ. Ὅπως ἀνέστη ὁ Χριστός, οὕτως ἀνίσταται ὁ ἁμαρτωλὸς εἰς μίαν νέαν ζωὴν—τὴν ζωὴν τῆς δικαιοσύνης—πλήρης χαρᾶς καὶ εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν καρδίαν του. Τίς λοιπὸν δύναται ν' ἀφαιρέσῃ τὴν χαρὰν ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ Χριστιανοῦ; Οὐδείς. Μόνον ἡ ἁμαρτία, ἐκδηλουμένη εἰς χλιαρότητα, εἰς ἀδιαφορίαν, εἰς πτῶσιν. Διὸ καὶ μᾶς παραγγέλλει ὁ Χριστὸς νὰ ἀγρυπνῶμεν καὶ νὰ προσευχώμεθα, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς πειρασμὸν καὶ ἀπολέσωμεν πάλιν τὴν χαράν, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος διὰ τῆς σωτηρίας παρήγαγεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν.

II. *Αἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἐν Κυρίῳ χαρᾶς.*

Ὡς καρπὸς τοῦ Πνεύματος, ἡ ἐν Κυρίῳ χαρὰ ἐκδηλοῦται κατὰ τρόπον καὶ κατ' ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Ἐφεσ. ε΄. 18-19) λέγει: «Μὴ μεθύσκεσθε μὲ οἶνον, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε διὰ τοῦ Πνεύματος, λαλοῦντες μεταξύ σας μὲ ψαλμοὺς καὶ ὕμνους καὶ ᾠδὰς πνευματικάς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν εἰς τὸν Κύριον». Ὁ δὲ Ἰάκωβος (ε΄. 13) λέγει: «Εὐθυμεῖ τις; Ψαλλέτω». Ἡ μουσικὴ ὑπῆρξε πάντοτε ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ἐκδηλώσεως τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς. Ἐξαιρετικῶς δὲ εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν ἡ θέσις της εἶναι ὑπέροχος.

Δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα ὁ ἁμαρτωλός, ὁ ἔνοχος καὶ ἄσωτος καὶ ἄδικος καὶ ἀκάθαρτος τῆς χθὲς—ἐκεῖνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον πάντες ἀπέστρεφον τὰ πρόσωπά των—νὰ γίνῃ σήμερον ὁ πρᾶος καὶ ταπεινὸς καὶ γλυκὺς καὶ ἁγνὸς καὶ φιλάνθρωπος μάρτυς τῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηρίας, ἀναγεννηθεὶς εἰς καινότητα ζωῆς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πῶς νὰ μὴ χαίρῃ; πῶς νὰ μὴ ψάλλῃ καὶ νὰ δοξολογῇ τὸν Θεὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, διότι αὐτός, τὸ ἀπόρριμμα τῆς κοινωνίας, ἐγένετο συνεργὸς τοῦ Θεοῦ—τὸ σύντριμμα τὸ χθεσινὸν ἐγένετο τὸ μέσον ἀνορθώσεως εἰς πολλοὺς ἄλλους μετ' αὐτοῦ σχετιζομένους.

Εἶναι μεγάλη ἡ χαρὰ ἡ γινομένη ἐν τοῖς οὐρανοῖς δι' ἕνα ἁμαρτωλὸν μετανοοῦντα. Ἡ χαρὰ αὐτὴ εἶναι ἡ ἀντανάκλασις τῆς χαρᾶς, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀσώτου, ὅταν ἐγκαταλείψῃ τὰ ξυλοκέρατα τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς ἀσώτου ζωῆς καὶ ἐπιστραφῇ εἰς τὸν ἀγαθὸν Θεόν, ὅστις ἀπέστειλε τὸν Υἱόν Του τὸν Μονογενῆ εἰς τὸν κόσμον, «ἵνα μὴ ἀπολεσθῇ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς Αὐτὸν ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον».

Πῶς λοιπὸν νὰ μὴ δοξολογῇ τὸν Θεὸν ὁ χθεσινὸς νεκρὸς εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὰς παραβάσεις, ὅστις διὰ τῆς εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστεως ἀπέκτησε τὴν αἰώνιον ζωήν;

Πόσον μεγάλην ἐπίδρασιν ἀσκεῖ ἡ ἐν Κυρίῳ χαρὰ διὰ τὴν ἀποκτηθεῖσαν σωτηρίαν, τὸ βλέπομεν καθ' ἡμέραν εἰς τὴν ἐν γένει κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ προτροπὴ «Πάντοτε χαίρετε» ἢ «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε» εἶναι τόσον φυσική, ὅσον εἶναι ἡ ἀναπνοὴ καὶ οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας εἰς τὴν φυσικήν μας ζωήν. Ὁ Χριστιανὸς χαίρων δὲν εἶναι ποτὲ ἀπαισιόδοξος ἢ ἄπελπις ἢ ἀνυπό-

μονος. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἀποδίδει εἰς τὴν ἀγάπην τὰς ἰδιότητας αὐτάς, ὅταν λέγῃ διὰ τὴν ἀγάπην ὅτι «πάντα ἐλπίζει, πάντα πιστεύει, πάντα ὑπομένει». Ἡ ἀγάπη αὕτη εἶναι μία ἰδιότης τοῦ Χριστιανοῦ καὶ διὰ τὸν Χριστιανὸν λέγεται καὶ πρὸς τὸν Χριστιανὸν ἀποβλέπει. Εἷς ἄνθρωπος μὲ αὐτὰς τὰς ἰδιότητας—τὴν ἐν Κυρίῳ χαράν, τὴν ἀγάπην, ὑποφέρουσαν καὶ ὑπομένουσαν καὶ ἐλπίζουσαν καὶ παρηγοροῦσαν καὶ ἀγαθοποιοῦσαν καὶ κενουμένην τοῦ ἐγώ, διὰ νὰ ἦναι ὑπηρετικὴ πρὸς πάντας, εἷς τοιοῦτος, λέγω, ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι ἄλλο τι εἰμὴ Χριστιανός.

Ὥστε ὅ,τι ἀπηλαύσαμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ—σωτηρία, νέα ζωή, ἀγάπη—δέον νὰ ἐκδηλοῦται εἰς τὴν καθημερινήν μας ζωὴν τῆς χαρᾶς καὶ πνευματικῆς εὐθυμίας, ἐκδηλουμένης εἰς ὕμνους καὶ ψαλμούς, οἵτινες ἀρχίζουν ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ συνεχίζονται εἰς ὅλην τὴν αἰωνιότητα.

III. *Ἡ διάρκεια τῆς ἐν Κυρίῳ χαρᾶς.*

Ἡ τελευταία παρατήρησις μᾶς δίδει σαφῆ ἀπάντησιν εἰς τὸ ζήτημα τῆς διαρκείας τῆς ἐν Κυρίῳ χαρᾶς. Ἀρχίζει καὶ δὲν τελειώνει ποτέ, οὔτε ἐδῶ εἰς τὸν παρόντα κόσμον, οὔτε εἰς τὴν αἰωνιότητα.

Ποία χαρὰ κοσμικὴ δὲν ἐκπνέει ἀμέσως ἐν τῇ γενέσει της, μέσα εἰς τὴν κακοδαιμονίαν καὶ ταλαιπωρίαν, τὴν ὁποίαν ἡ ἁμαρτία ἐδημιούργησε καὶ εἰς τὴν ὁποίαν περιέπλεξε τὸν ἄνθρωπον; Οὔτε ἡ χαρὰ τῆς ἐπιτυχίας ἢ τῆς δόξης ἢ τῆς ἐξουσίας δύναται ν' ἀνθέξῃ εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιβουλὰς τῆς ἁμαρτίας. Τὰ πάντα ἔχουν ὅρια εἰς τὸν κόσμον τοῦτον—διότι εἴμεθα πεπερασμένοι καὶ συνεπῶς ὅλα ὅσα σχετίζονται μὲ τὴν ζωήν μας, εἶναι τοιαῦτα. Μόνον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προέρχεται ἀπὸ τὸν Κύριον, ὅπως ἡ ἐν Κυρίῳ χαρά, ὡς καρπὸς τοῦ Πνεύματος, εἶναι διαρκὲς καὶ αἰώνιον. Εἶναι αἰώνιον, διότι αἰώνιος εἶναι καὶ ὁ Θεὸς ὅστις εἶναι ἡ πηγὴ αὐτῆς.

α') Ἡ ἐν Κυρίῳ, λοιπόν, χαρὰ εἶναι ***διαρκής,*** ἐφ' ὅσον ἡ σωτήριος χάρις τοῦ Χριστοῦ εἶναι ***τὸ μόνιμον καθεστὼς*** εἰς τὴν καρδίαν τοῦ πιστοῦ.

Ἡ ἐν Κυρίῳ χαρὰ εἶναι καὶ ***ἀνεπηρέαστος*** ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς περιστάσεις, εἴτε εὐμενεῖς εἶναι αὗται εἴτε δυσμενεῖς. Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας ἠδύναντο νὰ αἰνοῦν τὸν Θεὸν ἐντὸς τῆς φυλακῆς μὲ τοὺς πόδας των εἰς τὸ ξύλον, ὅπως οἱ μάρτυρες ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν διωκτῶν αὐτοκρατόρων τῆς Ρώμης, Νέρωνος, Δομιτιανοῦ, κλπ. ἔψαλλον καθ' ἣν ὥραν οἱ διῶκται των ἐθανάτωνον αὐτοὺς διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ξίφους καὶ τῶν ἀγρίων θηρίων, ὅπως καὶ οἱ Βαλδῖνοι (Vaudois) κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἤνουν τὸν Θεὸν κατασφαζόμενοι ὑπὸ τῶν Παπικῶν.

γ') Η ἐν Κυρίῳ χαρὰ εἶναι καὶ ***εἰλικρινής***. Δὲν ἔχει ὀπισθοβουλίαν, ὑπόκρισιν ἢ κανένα ὑπολογισμόν. Εἶναι εἰλικρινής, διότι πηγάζει ἀπὸ τὸ εἰλικρινὲς αἴσθημα τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἀποβλέπει οὐχὶ εἰς ὠφέλη κοσμικά. Ἡ βάσις τῆς ἐν Κυρίῳ χαρᾶς εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ ἡ κορυφὴ πάλιν ὁ Χριστός, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ του, ὁπότε πάντες οἱ σεσωσμένοι ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, θέλουσιν εἰς ἔνδειξιν τῆς χαρᾶς αὐτῶν ἐν Κυρίῳ, ψάλλει τὸν ὕμνον τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἀρνίου ἐν τοῖς οὐρανοῖς εἰς αἰῶνας αἰώνων.

Εἴθε ἐκεῖ ν' ἀξιωθῶμεν ἅπαντες τῆς τοιαύτης χαρᾶς! Ἀμήν.

Π. Γ. Λογγινίδης.

ΣΩΖΟΥΣΑ ΠΙΣΤΙΣ

Τὶ εἶναι σώζουσα πίστις; Πῶς ἀποκτᾶται; Ποῖα τὰ γνωρίσματα αὐτῆς;

Τέσσαρα στοιχεῖα ἀπαραιτήτως χρειάζονται διὰ τὴν ἀπόκτησιν σωζούσης πίστεως.

1. Πρῶτον πάντων ἀπαιτεῖται ἡ ***ἀκρόασις τοῦ Εὐαγγελίου***, τῆς καλῆς ἀγγελίας τῆς σωτηρίας, πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Ἡ πίστις ἔρχεται ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ του λόγου τοῦ Θεοῦ... Διότι πῶς θέλουσι πιστεύσει εἰς ἐκεῖνον, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἤκουσαν; καὶ πῶς θέλουσιν ἀκούσει χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ὁ κηρύττων; Καὶ πῶς θέλουσι κηρύξει, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι;... (Ρωμ. ι΄, 14—17). Ἐπανειλημμένως ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ παρακινούμεθα νὰ ἀκούσωμεν τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.

Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ πίστις ἔρχεται διὰ τῆς ἀκοῆς, ἀπαιτεῖται νὰ γνωρίσωμεν τὶ καλούμεθα νὰ πιστεύσωμεν. Δι᾿ αὐτὸ καὶ ἀποστέλλονται εἰς τὰς εἰδωλολατρικὰς χώρας οἱ ἱεραπόστολοι. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσωσι τὸ Εὐαγγέλιον, τὴν καλὴν ἀγγελίαν τῆς σωτηρίας, οἱ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχοντες, διὰ νὰ τὴν ἀποδεχθοῦν, διὰ νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτήν. Ἀλλὰ τὶ νὰ εἴπωμεν περὶ ἐκείνων οἵτινες ζοῦν εἰς Χριστιανικὰς χώρας, φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανοῦ καὶ ὅμως δὲν γνωρίζουν τὶ πιστεύουν, οὔτε πῶς πρέπει νὰ πιστεύσουν; Ἤκουσαν μὲν τὴν καλὴν ἀγγελίαν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετόν. Ἡ γνῶσις τῆς ὁδοῦ τῆς σωτηρίας δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν σωτηρίαν, διότι ἡ γνῶσις αὕτη εἶναι μόνον γνῶσις διανοητική, ὄχι τῆς καρδίας, οὔτε τῆς πείρας.

2 ***Πίστις διανοητική***. Τὸ δεύτερον βῆμα δὲν εἶναι ἡ σώζουσα πίστις. Εἶναι ὅμως δυστυχῶς τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον πολλοὶ ἀκροαταὶ τοῦ Λόγου σταματοῦν. Εἶναι ἡ ἀποδοχὴ τῆς διανοίας, ὄχι τῆς καρδίας. Ὅσοι δὲ σταματοῦν εἰς τὴν τοιαύτην πίστιν ἀποδέχονται τὰ περὶ σωτηρίας διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δόγματα. Πιστεύουν «***περὶ***» τούτων πάντων, ὅτι εἶναι πράγματι ὁποῖα τὰ παριστάνει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἄν, φίλε, εὑρίσκεσαι εἰς τὸ στάδιον ἐκεῖνο τῆς πίστεως καὶ πιστεύῃς μόνον ***περὶ*** τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ σωτηρίου του ἔργου, ἀπέχεις τῆς σωτηρίας ὅσον καὶ πρὸ τοῦ νὰ ἀκούσῃς περὶ ταύτης. Εἶναι δυνατὸν νὰ παραδέχεσαι ὅσα μᾶς λέγει ἡ Ἁγία Γραφὴ περὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς ἐξιλαστηρίου θυσίας Του, περὶ τῶν δογμάτων καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, περὶ ὅλων τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅμως νὰ μὴ εὕρῃ σωτηρίαν ἡ ψυχή σου. Διατὶ τοῦτο; Διότι, ὡς μᾶς πληροφορεῖ τὸ Εὐαγγέλιον, πίστιν ἔχουν καὶ τὰ δαιμόνια. «Καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίττουσι», λέγει ὁ Ἰάκωβος. Μάλιστα δὲ τὰ δαιμόνια εἶναι πολὺ καλλίτερον πληροφορημένα ὡς πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ παρ᾿ ὅ,τι εἶναι πολλοὶ λεγόμενοι ὀπαδοί Του. Ἀναγνωρίζουν τὰ δαιμόνια ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Φρίττουσι δὲ ἐνώπιον τῆς δυνάμεώς Του. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν τοὺς σώζει. Τοιαύτη πίστις δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸν ἁμαρτωλόν. Ἑπομένως δὲν εἶναι πίστις σώζουσα.

3. ***Ἐμπιστοσύνη καὶ αὐτοπαράδοσις***. Ἡ ἐμπιστοσύνη εἶναι ἡ τελικὴ ἀπαραίτητος πλευρὰ τῆς σωζούσης πίστεως. Ἄνευ αὐτῆς σωτηρία δὲν δύναται νὰ

ὑπάρξῃ. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἀκούσῃ κανεὶς περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς σωτηρίας Του, καὶ νὰ παραδεχθῇ τὰς περὶ τούτου πληροφορίας. Ἐὰν δὲν ἐμπιστευθῇ τὴν ψυχήν του εἰς τὴν θυσίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν Ἐκεῖνος ὑπὲρ τοῦ ἁμαρτωλοῦ — ὑπὲρ τοῦ ἰδίου — δὲν σώζεται.

Τὴν ***ἐμπιστοσύνην*** αὐτὴν ἐμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ διὰ μιᾶς ἄλλης ἐκφράσεως — τῆς ***παραδόσεως ἡμῶν αὐτῶν*** εἰς τὸν Σωτῆρα. Ἂς ἐξετάσωμεν καὶ ἴδωμεν εἰς τί συνίσταται ἡ αὐτοπαράδοσις αὕτη, ἥτις εἶναι τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς σωζούσης πίστεως. Ἐν πρώτοις αὐτὴ ἡ λέξις ἀποκλείει τὴν ἰδέαν τῆς σωτηρίας δι᾿ ἀνθρωπίνων μέσων. Ἓν ἁπλούστατον παράδειγμα μᾶς πείθει περὶ τούτου. Θέλεις νὰ μάθῃς νὰ κολυμβᾷς ἀνάσκελα. Ἐξαπλώνεσαι ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, μὲ τοὺς βραχίονας καὶ τὰ σκέλη ἐκτετεταμένα, καὶ πρὸς στιγμήν, ἐνόσῳ μένῃς ἀκίνητος, ἐπιπλέεις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἀλλ᾿ αἴφνης σὲ καταλαμβάνει φόβος· πιστεύεις ὅτι θὰ βυθισθῇς ἂν δὲν κάμῃς μερικὰς κινήσεις. Κινεῖσαι καὶ ἀμέσως ἀρχίζεις νὰ βυθίζεσαι, ὅσον περισσότερον ἀγωνίζεσαι διὰ νὰ ἀνέλθῃς. Μιὰ φιλικὴ χεὶρ τότε σὲ ἐπαναφέρει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἡ φωνὴ τοῦ φίλου σὲ ἐνθαρρύνει: — Μὴ κινῆσαι — χαλάρωσε τὸ σῶμά σου, τὰ μέλη σου — Ἔτσι! Καλά, εὖγε! Καὶ κατ᾿ αὐτὸν τὸν τρόπον διδάσκεσαι ὅτι πᾶσα ἰδική σου προσπάθεια εἶναι ματαία. Πρέπει νὰ ἐμπιστευθῇς ἀπολύτως εἰς τὴν φιλικὴν φωνὴν καὶ νὰ ἀφεθῇς εἰς τὴν φιλικὴν βοήθειαν, παύων κάθε κίνησιν, καὶ τοιουτοτρόπως μανθάνεις νὰ ἐπιπλέῃς εἰς τὴν θάλασαν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει μὲ τὸν ἄνθρωπον ὅστις ἔχει τὴν σώζουσαν πίστιν· ἀφίνει ἑαυτὸν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σωτῆρος, γνωρίζων ὅτι κάθε ἰδική του προσπάθεια θὰ ἦναι ματαία καὶ θὰ τὸν ἀπομακρύνῃ τῆς σωτηρίας. Παραδίδεται διὰ πίστεως εἰς τὸν Χριστόν, ἀποβλέπων εἰς Αὐτὸν καὶ μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν του. Αὐτὴ ἡ πίστις τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ αὐτοπαραδόσεως εἶναι ἡ σώζουσα πίστις.

Ἐὰν ἐννοήσωμεν τὴν σώζουσαν πίστιν ὡς ***αὐτοπαράδοσιν,*** θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἴπωμεν μὲ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην: «Ὁ Θεὸς τόσον ἠγάπησε τὸν κόσμον ὥστε ἔδωκε τὸν Υἱόν Του τὸν Μονογενῆ, ἵνα πᾶς ὁ ***παραδίδων ἑαυτὸν*** εἰς Ἐκεῖνον μὴ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον». (Ἰωάν. γ΄. 16). Καὶ τὸ ἄλλο χωρίον: «Πίστευσον (ἤτοι ***Παραδόθητι***) εἰς τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ θέλεις σωθῇ» (Πράξεις ιϛ΄. 31).

Ἡ σώζουσα πίστις ὅθεν εἶναι αὐτοπαράδοσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὁριστικὴ καὶ ἀποφασιστική. Διότι δὲν πρόκειται περὶ βαθμιαίας παραδόσεως. Τὸ νὰ ἦναι κανεὶς Χριστιανὸς σημαίνει τὴν ὁλοσχερῆ παράδοσιν εἰς τὸν Χριστὸν ἅπαξ διὰ παντός. Μὲ τὴν παρομοίωσιν τοῦ καταποντιζομένου καὶ ἀγωνιῶντος κολυμβητοῦ, ὅστις προσπαθεῖ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἐννοοῦμεν ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἐκείνη ἥτις ἁπλοῦται νὰ τὸν σώσῃ, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἀφίεται ὁλοκλήρως ὁ πνιγόμενος, παραδιδόμενος εἰς αὐτὸν καὶ ἀναγνωρίζων τὴν ἰδίαν του ἀνικανότητα νὰ σώσῃ ἑαυτόν. Πιστεύει (ἐμπιστεύεται) εἰς τὸν Χριστὸν καὶ μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν του.

4. Τὸ τέταρτον βῆμα εἰς τὴν σώζουσαν πίστιν εἶναι ἡ ***ὁμολογία.*** Τὸ βῆμα τοῦτο δὲν σώζει μέν, ἀλλ᾿ ἐὰν ἅπαξ ληφθῶσι τὰ τρία πρῶτα βήματα ἐν εἰλικρινεῖ

πίστει, τὸ τέταρτον τοῦτο ἀκολουθεῖ ἀναποφεύκτως. Διότι ὅταν ἀποκτᾷ τις κἄτι πολύτιμον, δὲν τὸ ἀποκρύπτει, ἀλλὰ τὸ ἀνακοινοῖ εἰς ὅλους μὲ χαράν. Αὕτη εἶναι ἡ κραυγὴ τῆς ἀναγεννήσεως, ἡ ὁμολογία τῆς χάριτος καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Σωτῆρος. Ὅταν γεννᾶται βρέφος, ἀκούεται εὐθὺς κραυγή, ἥτις εἶναι τὸ σημεῖον ὅτι ζῇ. Καὶ ὅταν σύ, φίλε, ἀναγεννηθῇς, θὰ ἀκουσθῇ ἡ κραυγὴ τῆς εἰσόδου σου εἰς τὴν νέαν, τὴν αἰώνιον ζωήν, ἥτις τότε ἀρχίζει. Ἄλλως δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἀπόδειξις ὅτι ἀνεγεννήθης.

Ἐνθυμεῖσαι τὴν αἱμορροοῦσαν, ἥτις ἐπλησίασε κρυφίως καὶ ἤγγισε τὸ ἱμάτιον τοῦ Κυρίου ἀπαρατήρητος, εἰς τὸ μέσον τοῦ πλήθους. «Ποῖος Μὲ ἤγγισεν;» ἐρωτᾷ ὁ Κύριος· καὶ ὁ Πέτρος ἀπαντᾷ: «Ὅλοι συνωστίζονται γύρω Σου καὶ ἐρωτᾷς ποῖος Σὲ ἤγγισε;—«Κάποιος, ἐν τούτοις, μὲ ἤγγισεν»,—ἐπαναλαμβάνει ὁ Κύριος—«διότι δύναμις ἐξῆλθεν ἀπ' Ἐμοῦ.»

Ἦτο ἄράγε ἀνάγκη νὰ ἐρωτήσῃ ὁ Κύριος ποῖος τὸν ἤγγισεν; Δὲν ἤξευρε πρὸς ποῖον ἐξῆλθεν ἡ μυστικὴ ἐκείνη δύναμίς Του; Ἀλλ' αὐτὸς ἐζήτει νὰ ἀκούσῃ ἐκ τῶν χειλέων τῆς θεραπευθείσης γυναικὸς τὴν ὁμολογίαν τῆς πράξεώς της καὶ τῆς θεραπείας της. Διότι τοῦτο θὰ ἐσήμαινε πολὺ καὶ διὰ τὸ πλῆθος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἰδίαν. Τότε καὶ αὐτή, μὲ τρέμουσαν φωνήν, ἔκαμε τὴν πρώτην της δημοσίαν ὁμολογίαν.

Ἐάν, φίλε, ἔχῃς λάβει τι παρὰ τοῦ Κυρίου, μὴ σιωπήσῃς, ἀλλὰ διαλάλησέ το, κάμνων τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης σου πρὸς τὸν Σωτῆρά σου. Δὲν θὰ δυνηθῇς, ἄλλως τε, νὰ τὸ κρατήσῃς μυστικόν, ἀλλὰ θὰ ποθῇς ὅπως μάθουν καὶ ἄλλοι τί ὑπὲρ σοῦ ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἵνα καὶ αὐτοὶ πιστεύσωσιν εἰς Αὐτὸν καὶ σωθῶσι.

Ἐὰν τώρα ἐρωτήσῃ κανεὶς, διατὶ ἡ πίστις εἶναι ἀναγκαία, διατὶ κατέχει θέσιν τόσον ἐπίσημον εἰς τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας, ἀπαντῶ: «Ἁπλούστατα, διότι εἶναι τὸ μόνον μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Θεὸς δύναται νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ ἀναγεννήσῃ αὐτὴν καὶ νὰ τὴν προικίσῃ μὲ τὸ δῶρον τῆς αἰωνίου ζωῆς».

Ἡ πίστις ἄλλως τε ἀποτελεῖ τὴν βάσιν ὅλων τῶν συναλλαγῶν καὶ σχέσεων τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ. Χωρὶς πίστιν οὔτε μίαν ἡμέραν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ζήσωμεν. Ἡ πίστις ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ γάμου· ἡ γυνὴ ὅταν ὑπανδρεύεται ἐμπιστεύεται τὴν ζωήν της εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνδρός. Ὁ καταθέτων τὰ χρήματά του εἰς τὴν Τράπεζαν, τὸ πράττει ἔχων πίστιν εἰς τὴν εὐθύτητα καὶ φερεγγυότητα τῆς Τραπέζης. Ὁ ταξειδεύων σιδηροδρομικῶς ἔχει πεποίθησιν ὅτι θὰ φθάσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸ τέρμα τοῦ ταξειδίου του. Καὶ οὕτω καθεξῆς. Χωρὶς πίστιν δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν τίποτε.

Ἡ σώζουσα πίστις ἀνοίγει τὴν θύραν τῆς καρδίας. «Ἰδού, ἵσταμαι εἰς τὴν θύραν καὶ κρούω», λέγει ὁ Κύριος· «Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, θέλω εἰσέλθει πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσει μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ» (Ἀποκάλ. γ´ 20). Τὴν ὥραν ταύτην ὁ Κύριος ἵσταται εἰς τὴν θύραν πάσης καρδίας ἁμαρτωλῆς, ζητῶν νὰ εἰσέλθῃ. Ἀλλ' ἡ θύρα εἶναι κλειδωμένη καὶ ἡ κλεὶς εἶναι ἔσωθεν. Ἡ πίστις ὅμως δύναται νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν. Τὴν στιγμὴν

δὲ καθ' ἣν, ἀδελφέ μου, τὴν ἀνοίξῃς διὰ πίστεως διάπλατα, ὁ Σωτὴρ θὰ εἰσέλθῃ. Ἔχομεν τὴν διαβεβαίωσίν Του. Λάβε λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς, καὶ παράδος τὴν καρδίαν καὶ τὴν ζωήν σου ἀνεπιφυλάκτως εἰς Αὐτόν, ὅστις θὰ παραμείνῃ μετὰ σοῦ παντοτεινῶς καὶ θὰ σὲ καταστήσῃ εὐτυχῆ καὶ ἐδῶ καὶ τὴν αἰωνιότητα!

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) *Oswald J. Smith.*

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΙΗΣΟΥΣ ΤΟΥ ΝΑΥΗ

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἶναι ὁ ἥρως τοῦ Ἰσραήλ, ὅστις ἐξελέγη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωϋσέως ἵνα συνεχίσῃ τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ὁ Μωϋσῆς εἶχεν ἀρχίσει, καὶ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν κατάκτησιν τῆς Χαναάν. Εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἀφοσίωσιν, εἰς τὴν αἰσιοδοξίαν καὶ εἰς τὸν πατριωτισμόν ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸν Μωϋσῆν· διαφέρει ὅμως αὐτοῦ εἰς πολλὰ ἄλλα. Ὁ Μωϋσῆς, καθὼς εἴδομεν, ἦτο πνεῦμα πολύπλευρον—πολιτικός, στρατηγός, νομοθέτης, μεταρρυθμιστὴς κτλ. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἦτο πρὸ πάντων καλὸς στρατηγὸς καὶ καλὸς κυβερνήτης· τοιούτου δὲ ἀνδρὸς ἀκριβῶς εἶχεν ἀνάγκην ὁ Ἰσραὴλ τότε. Δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην νομοθέτου ἢ μεταρρυθμιστοῦ, διότι ὁ Μωϋσῆς τῷ εἶχε δώσει μίαν πλήρη καὶ ἀρτίαν νομοθεσίαν καὶ διέταξε προσηκόντως ὅλα τὰ τῆς θρησκείας. Ὁ Ἰσραὴλ ὅμως εἶχεν ἀνάγκην καλοῦ ἀρχηγοῦ διὰ νὰ τὸν ὁδηγῇ, καλοῦ στρατηγοῦ διὰ νὰ διεξαγάγῃ τὰς μάχας του πρὸς τοὺς Χαναναίους καὶ καλοῦ κυβερνήτου καὶ κριτοῦ, διὰ νὰ τὸν κυβερνήσῃ καταλλήλως καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν δικαιοσύνην εἰς τὰς καθημερινὰς σχέσεις. Καὶ τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ.

Ἐγεννήθη ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τὴν δουλείαν καὶ ἐγνώριζεν ἐκ πείρας τὰς πικρίας της καὶ τὴν κατάπτωσιν τοῦ φρονήματος τοῦ Ἰσραὴλ ἐξ αἰτίας της. Προσληφθεὶς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ὡς βοηθὸς αὐτοῦ, ἔλαβε πεῖραν τῶν ἀδυναμιῶν καὶ ἐλαττωμάτων τοῦ λαοῦ καὶ ἐγνώριζεν ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς ἀρχηγίας. Ἡ στενή του σχέσις πρὸς τὸν Μωϋσῆν, τὸν ὁποῖον ὑπερεσέβετο καὶ ἐξετίμα, τὸν ἐπλούτισε μὲ τὰς ἀναγκαίας γνώσεις καὶ τὸν κατήρτισε διὰ τὸ μέγα ἔργον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νά ἀναλάβῃ εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου, ὡς διάδοχός του εἰς τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰσραήλ. Τὰ ἰδιαίτερά του χαρακτηριστικὰ ἦσαν ἀνδρεία, θάρρος, τόλμη, πατριωτισμός, προνοητικότης, ἀμεροληψία, δικαιοσύνη καὶ ἀκλόνητος εἰς τόν Θεὸν πίστις καὶ ἐμπιστοσύνη. Τοιοῦτος χαρακτήρ, μὲ τοιαύτας ἰδιότητας καὶ ἀρετάς, δὲν εἶναι ποσῶς θαυμαστὸν ὅτι ἔφερεν εἰς πέρας ἓν τόσον δύσκολον ἔργον ὡς τὸ ἰδικόν του. Δικαίως κατέχει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰσραὴλ τόσον ἐπιφανῆ θέσιν, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι του μεγάλοι ἄνδρες.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ὡς βοηθὸς τοῦ Μωϋσέως. Ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔδειξεν ὅτι ἦτο καλὸς στρατιώτης καὶ ὅτι ἠδύνατό τις νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτόν δύσκολα ἔργα. Ὅταν μετὰ τὴν ἔξοδόν των ἐξ Αἰγύπτου οἱ Ἰσραηλῖται εὑρέθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὁ πρῶτος ἐχθρός, τὸν ὁποῖον ἀντεμετώπισαν εἰς τὴν

ὁδόν των, ἦσαν οἱ Ἀμαληκῖται ἐν Ραφιδείν, Οἱ Ἀμαληκῖται ἦσαν λαὸς πολεμικὸς καὶ ἄγριος. Ὁ Μωϋσῆς διεῖδεν ὅτι μόνον ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἦτο κατάλληλος διὰ τὴν περίστασιν, δι' ὃ καὶ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχηγίαν. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προτιμήσεως ταύτης ἦτο ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ εἰς μικρὸν χρονικὸν διάστημα κατέβαλε τὸν Ἀμαλὴκ καὶ ἀπήλλαξε τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ τὸν πρῶτον εἰς τὴν πορείαν του κίνδυνον (Ἔξοδ. ιζ΄. 8—16). Κατόπιν εὑρίσκομεν τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ εἰς ἄλλην ἐμπιστευτικὴν θέσιν. Ὅταν ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ διὰ νὰ λάβῃ ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸν νόμον, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ. Πλησίον τοῦ Μωϋσέως ὁ Ἰησοῦς εἶχε περίπου τὴν αὐτὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν εἶχον ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καθὼς ὁ Χριστὸς εἰς ὅλας τὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις αὐτοὺς ἐλάμβανε μεθ' ἑαυτοῦ, οὕτω καὶ ὁ Μωϋσῆς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ. Ὅταν κατόπιν οἱ Ἰσραηλῖται περιέπεσαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῆς προσκυνήσεως τοῦ χρυσοῦ μόσχου, εἰς αὐτὸν ἀνέθηκε τὴν ἐπιστασίαν τῆς Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου (Ἔξοδ. κδ΄. 13, λγ΄. 11). Ἔπειτα εὑρίσκομεν τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ εἰς μίαν ἐμπιστευτικὴν ἀποστολήν, ὅπου ἔδειξεν ὄχι μόνον ἱκανότητα καὶ θάρρος, ἀλλὰ καὶ ἀκλόνητον εἰς τὸν Θεὸν πίστιν. Ὅταν οἱ Ἰσραηλῖται ἔφθασαν εἰς Κάδης, εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Χαναάν, καὶ ὁ Μωϋσῆς ἔστειλε τοὺς δώδεκα κατασκόπους διὰ νὰ κατασκοπεύσουν τὴν γῆν, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ἦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ἀντιπροσωπεύων τὴν φυλὴν Ἐφραΐμ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκεν. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς κατασκοπείας αὐτὸς μόνος καὶ ὁ Χάλεβ ἐνεθάρρυνον τὸν λαὸν καὶ προσεπάθησαν νὰ τὸν πείσουν ὅτι ὤφειλον νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Χαναάν. Οἱ ἄλλοι δέκα ἀπεθάρρυνον τὸν Ἰσραήλ, παραστήσαντες ὅτι μία τοιαύτη ἐπιχείρησις ἦτο ἀδύνατος, διότι οἱ ἄνδρες τῆς Χαναὰν ἦσαν ἰσχυροὶ πολεμισταὶ καὶ αἱ πόλεις των ὅλαι τετειχισμέναι. Ὁ Ἰησοῦς ὅμως τοῦ Ναυῆ τοὺς προέτρεψεν εἰπών: «Ἡ γῆ, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς διεπεράσαμεν, εἶναι γῆ ἀγαθὴ σφόδρα σφόδρα. Ἐὰν ὁ Κυριος εὐαρεστῆται εἰς ἡμᾶς, τότε θέλει φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν γῆν ταύτην.... Μὴ ἀποστατῆτε κατὰ τοῦ Κυρίου μηδὲ φοβῆσθε τὸν λαὸν τῆς γῆς». Ἀλλὰ πᾶσα ἡ συναγωγή, πεισθεῖσα μᾶλλον εἰς τοὺς λόγους τῶν δέκα ἄλλων, πρότεινε «νὰ λιθοβολήσωμεν αὐτοὺς μὲ λίθους». (Ἀριθ. ιδ΄. 6-10). Τέλος βλέπομεν τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ διοριζόμενον ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωϋσέως ἀρχηγὸν τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Μωϋσῆς ἐνώπιον τοῦ ἱερέως Ἐλεάζαρ καὶ τῆς συναγωγῆς τοῦ λαοῦ «ἐπέθεσε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν». «Καὶ προσέταξεν ὁ Κύριος εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, λέγων: Ἀνδρίζου καὶ θάρρει· διότι σὺ θέλεις εἰσαγάγει τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν ὤμοσα πρὸς αὐτούς, καὶ ἐγὼ θέλω εἶσθαι μετὰ σοῦ» (Ἀριθμ. κζ΄. 18-23, Δευτερ. λα΄. 23) Οὕτω λοιπὸν ἐπισήμως ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τοῦ ἔθνους μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ὁδηγήσῃ αὐτὸ εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς γῆς Χαναάν, καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ ὑπόσχεσις ὅτι ὁ Κύριος θὰ ἦτο μετ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἀρχηγὸς καὶ κατακτητής. Ὁ Μωϋσῆς ἀπέθανε καὶ ὁλόκληρον τὸ κολοσσιαῖον ἔργον τῆς κατακτήσεως τῆς Χαναὰν ἔμεινεν εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ἤδη ὁ λαὸς Ἰσραὴλ εὑρίσκετο εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Χαναάν. Ἐγνώρι-

ζον ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Χαναὰν ἦσαν καλοὶ πολεμισταί, καλῶς προητοιμασμένοι διὰ πόλεμον καὶ ἀσφαλεῖς ἐντὸς τῶν ὠχυρωμένων πόλεών των. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰσραὴλ ἦτο καλῶς κατηρτισμένος διὰ τὴν περίστασιν. Ἡ διαμονή του ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην τὸν ἐδίδαξε καὶ τὸ φρόνημά του ἀνύψωσε καὶ διὰ τὴν κατακτησιν τὸν παρεσκεύασεν. Ἐν τούτοις χωρὶς κατάλληλον ἀρχηγὸν δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ μεγάλην ἐλπίδα ἐπιτυχίας εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἐπιχείρησιν. Τότε ἦλθεν ἡ ὥρα διὰ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ νὰ θέσῃ εἰς πρᾶξιν ὅ,τι εἶχε διδαχθῆ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς πείρας, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει ἀπὸ τὴν στενήν του σχέσιν καὶ συνεργασίαν μετὰ τοῦ Μωϋσέως. Ἦτο καθ᾽ ὅλα ἕτοιμος νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν κατάκτησιν· ἦτο ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος διὰ τὴν περίστασιν

Οἱ Χαναναῖοι ἦσαν λαὸς ἀνήθικος καὶ διεφθαρμένος. Ἡ θρησκεία των ἦτο τόσον διεστραμμένη, ὥστε ὄχι μόνον τοὺς ἐπέτρεπεν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνεθάρρυνεν εἰς πᾶσαν κακίαν, κακοήθειαν καὶ διαφθοράν (ἰδὲ Λευϊτ. ιη΄. 21 — 28). Ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς Θείας Προνοίας ἦσαν καταδικασμένοι εἰς ἐθνικὴν ἐκμηδένισιν. Λαοί, οἱ ὁποῖοι κατέπιπτον πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς ὡς οἱ Χαναναῖοι, ἔχανον τὴν ἐθνικήν των ὑπόστασιν. Οὕτω συνέβη μὲ τοὺς Νινευΐτας, τοὺς Βαβυλωνίους, τοὺς Ἀσσυρίους, τοὺς Φοίνικας καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς Ἑβραίους βραδύτερον, ὅταν ἀφῆκαν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ καὶ περιεπάτησαν εἰς τὰς διεστραμμενας ὁδούς των. Διὰ τοὺς Χαναναίους ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἦτο ὁ τιμωρός. Βεβαίως ἦσαν καλοὶ πολεμισταί, καλῶς ἐφωδιασμένοι καὶ ἀσφαλεῖς εἰς ὠχυρωμένας πόλεις· ἀλλὰ ταῦτα δὲν ἤρκουν νὰ τοὺς κρατήσουν ὡς ἔθνος εἰς τὴν ζωήν. Διὰ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ εὐδοκιμήσῃ ἓν ἔθνος, χρειάζονται ὑψηλὰ προσόντα ἠθικὰ πλὴν τῆς πολεμικῆς προετοιμασίας· χρειάζονται ὑψηλὰ ἰδανικά, σώφρων ζωή, γνήσιος πατριωτισμός, πράγματα τὰ ὁποῖα οἱ μὲν Ἰσραηλῖται εἶχον, οἱ δὲ Χαναναῖοι δὲν εἶχον.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἦτο πρῶτον νὰ ἐκτοπίσῃ τοὺς Χαναναίους, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ κατακτήσῃ τὴν Χαναάν. Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο, ἐφήρμοσε μίαν ἐπιτυχῆ στρατηγικήν, ἡ ὁποία ἔδειξε πόσον σοφὸς στρατηγὸς ἦτο. Ἀφοῦ διέβη τὸν Ἰορδάνην, πρῶτον προσέβαλε τὸ κέντρον, τὴν Ἱεριχὼ καὶ τὴν Γαὶ (κεφ. ς΄). Οὕτω λοιπὸν διήρεσε τὰς δυνάμεις τῶν Χαναναίων εἰς δύο, ἔπειτα προσέβαλε τὰς ἡνωμένας δυνάμεις πρὸς νότον (κεφ. ι΄), ἀφοῦ δὲ κατέβαλε τοὺς βασιλεῖς των καὶ τὰς ἡνωμένας δυνάμεις των, διηυθύνθη πρὸς βορρᾶν (κεφ. ια΄), ὅπου ἐπίσης κατέβαλε τοὺς βασιλεῖς καὶ τὰς ἡνωμένας δυνάμεις τῶν βορείων. Αἱ μάχαι ἦσαν σφοδραί, πείσμονες καὶ πολύνεκροι, ἀλλ᾽ ὁ λαὸς Ἰσραήλ, ἐκτὸς εἰς μίαν περίστασιν ἕνεκα ἁμαρτήματος (κεφ. ζ΄), πανταχοῦ ὑπῆρξε νικητής, διότι ἦτο ἡνωμένος, εἶχε καλὸν ἀρχηγὸν καὶ ἐμάχετο ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰεχωβᾶ. Εἰς διαστημα ἓξ ἐτῶν ἡ κατάκτησις τῆς Χαναὰν εἶχεν συντελεσθῆ. Εἶχον μείνει ἐν τούτοις καὶ πολλὰ μέρη εἰς χεῖρας τῶν Χαναναίων, τὰ ὁποῖα κατεκτήθησαν βραδύτερον. Ἡ πλήρης κατάκτησις τῆς Χαναὰν συνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δαβίδ.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ κυβερνήτης τοῦ Ἰσραήλ. Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Χαναὰν ἠγέρθησαν ἄλλαι δυσκολίαι, ἐπίσης μεγάλαι καὶ σοβαραί. Μία ἀπὸ αὐτὰς ἦτο ἡ διανομὴ τῆς γῆς. Καὶ εἰς τοῦτο ἀπέδειξεν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ὅτι ἦτο

ἄρτιος ἀρχηγός. Ἦτο ἐπίσης σοφὸς ἐν εἰρήνῃ ὅσον καὶ ἐν πολέμῳ. Πολλοὶ ἀρχηγοὶ ἔχουν καλὰς ἐπιτυχίας ἐν πολέμῳ, ἀλλὰ χάνουν τὰ κέρδη τῆς ἐπιτυχίας ὅταν ἔλθῃ ἡ εἰρήνη. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ δὲν ἀφῆκεν εἰς κάθε φυλὴν νὰ ἰδιοποιηθῇ οἱονδήποτε καὶ ὁσονδήποτε μέρος τῆς κατακτηθείσης γῆς ἤθελεν. Μία τοιαύτη τακτικὴ θὰ ἔφερεν ἀναποφεύκτως τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ εἰς ἐμφύλιον πόλεμον καὶ οἱ καρποὶ τῆς νίκης θὰ ἐχάνοντο. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔκαμε τὴν διανομὴν προσεκτικῶς, ἀμερολήπτως, δικαίως καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ὡρισμένου σχεδίου. Ἐδῶ δὲ φαίνεται ἡ μεγαλειτέρα φρόνησις καὶ ἱκανότης τοῦ ἀνδρός. Οὕτω κατωρθώθη νὰ λάβουν ὅλοι τὸ μερίδιόν των, χωρὶς πολλὰ παράπονα, καὶ νὰ ζήσουν ἡνωμένοι καὶ ἐν εἰρήνῃ. Ὁ ἴδιος ἐγκατεστάθη ἐν Σιλώ, ὅπου ἦτο καὶ ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου, πρὸς βορρᾶν τῆς Βαιθήλ.

Ἄλλη δυσκολία ἦτο πῶς ὁ λαὸς Ἰσραὴλ νὰ διατηρηθῇ ἁγνὸς καὶ πιστὸς εἰς τὸν Ἰεχωβᾶ. Ἂν καὶ οἱ Χαναναῖοι εἶχον κατὰ μέγα μέρος κατακτηθῆ καὶ μυριάδες ἐξ αὐτῶν εἶχον φονευθῆ, πολλαὶ ἄλλαι μυριάδες εἶχον ἐπιζήσει.

Εἷς μέγας λοιπὸν κίνδυνος διὰ τὸν Ἰσραὴλ ἦτο μήπως πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ παρασυρθοῦν ἀπὸ τοὺς Χαναναίους εἰς τὴν θρησκείαν των καὶ εἰς τὰς ἕξεις των καὶ χάσουν τὴν ἰδικήν των ἁπλῆν θρησκείαν καὶ τὰ ἰδικά των ἤθη καὶ ἔθιμα, οὕτω δὲ παραλύσῃ ὀλίγον κατ᾿ ὀλίγον ἡ ἐθνική των ἑνότης καὶ ὑπόστασις (Δευτ. ζ΄. 1—4)· Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ εἰς τοῦτο κατέβαλεν ὅλην τὴν σοφήν του προσπάθειαν, διὰ νὰ διατηρήσῃ τοὺς Ἰσραηλίτας μακρὰν τῆς ἐπιρροῆς τῶν Χαναναίων καὶ πιστοὺς εἰς τὸν Ἰεχωβᾶ. Ὅταν ἐγήρασε, καὶ εἶδεν ὅτι τὸ τέλος του ἦτο ἐγγύς, κατέβαλε μίαν ὑστάτην προσπάθειαν διὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν πίστιν του εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Καλέσας τὰς δώδεκα φυλὰς εἰς κοινὴν σύσκεψιν, ἔδωκεν εἰς αὐτὰς τὰς τελευταίας του συμβουλὰς καὶ ὑποθήκας. Ὑπέμνησεν εἰς αὐτοὺς πῶς ὁ Θεὸς τοὺς ηὐλόγησε πάντοτε, πῶς τοὺς ἐλύτρωσεν ἐκ τῶν Αἰγυπτίων, πῶς τοὺς συνώδευσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, πῶς τοὺς ἐβοήθησε νὰ κατακτήσουν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ πῶς ἐξεπλήρωσεν ὅλας τὰς ὑποσχέσεις Του, τὰς ὁποίας εἶχε δώσει εἰς τοὺς πατέρας των. Τοὺς προέτρεψε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς νὰ μὴ παρασυρθοῦν ποτε εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ τοὺς ἐκάλεσε νὰ δηλώσουν ὁριστικῶς καὶ ἀπεριφράστως ἂν θέλουν νὰ ἔχουν ὡς Θεόν των τὸν Ἰεχωβᾶ ἢ τοὺς εἰδωλολατρικοὺς θεοὺς τῶν περιοίκων λαῶν. Εἶπεν εἰς αὐτούς: «Ἐὰν δὲν ἀρέσκῃ εἰς ἐσᾶς νὰ λατρεύητε τὸν Κύριον, ἐκλέξατε σήμερον ποῖον θέλετε νὰ λατρεύητε· ἢ τοὺς θεοὺς τοὺς ὁποίους ἐλάτρευσαν οἱ πατέρες σας πέραν τοῦ ποταμοῦ, ἢ τοὺς θεοὺς τῶν Ἀμορραίων, εἰς τῶν ὁποίων τὴν γῆν κατοικεῖτε· ***ἐγὼ ὅμως καὶ ὁ οἶκός μου θέλομεν λατρεύει τὸν Κύριον***». «Καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ὁ λαός, λέγων· Μὴ γένοιτο νὰ ἀφήσωμεν τὸν Κύριον διὰ νὰ λατρεύσωμεν ἄλλους θεούς». Ἀφοῦ δὲ οἱ Ἰσραηλῖται ἔκαμον τὴν ἐπίσημον ταύτην δήλωσιν, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ τοὺς προέτρεψε νὰ ἀποβάλουν τοὺς ξένους θεούς, τοὺς ὁποίους τινὲς ἐξ αὐτῶν ἤδη εἶχον ἀποδεχθῆ, καὶ ἀνενέωσε τὴν συνθήκην μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Ἰεχωβᾶ.

Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἀπέθανεν εὐτυχὴς εἰς ἡλικίαν ἑκατὸν δέκα ἐτῶν.

Μαθήματα. 1. Οἱ ἀρχηγοὶ δὲν πρέπει νὰ ἐκλέγωνται τυχαίως, ἐπειδὴ συμ-

βαίνει νὰ ἀνήκουν εἰς πολιτικήν τινα ἢ κοινωνικὴν τάξιν ἀνωτέραν, οὔτε ἁπλῶς διότι ἔχουν ἱκανότητα, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες συνδυάζουν ὁμοῦ μὲ τὴν ἱκανότητα καὶ ἕνα χαρακτῆρα ἀκέραιον, ἠθικὸν καὶ εὐσεβῆ.

2. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος ἑνὸς ἀνθρώπου ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν σχέσεων καὶ τῶν διδασκάλων αὐτοῦ. Μὲ διδάσκαλόν του τὸν Μωϋσέα ἐπὶ μίαν τεσσαρακονταετίαν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἦτο φυσικὸν νὰ διαμορφωθῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀποκτήσῃ τὴν φρόνησιν, τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν εὐσέβειαν ἐκείνου.

3. Ἀρχηγός, ὁ ὁποῖος, πλὴν τῶν ἄλλων ἀρετῶν καὶ ἱκανοτήτων, ἔχει καὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν εἰς τὸν Θεὸν πίστιν, εἶναι ἱκανὸς νὰ κυβερνήσῃ καὶ ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης ἕνα λαὸν ἀκόμη καὶ τόσον δύστροπον καὶ σκληροκάρδιον ὡς ἦτο ὁ Ἰσραήλ.

4. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ δὲν ἐφρόντισε καὶ δὲν εἰργάσθη μόνον διὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ διαπαιδαγώγησιν καὶ μόρφωσιν, ὅπως ὁ διδασκαλός του Μωϋσῆς. Ὅταν ἡ Χαναὰν κατεκτήθη καὶ ὅλαι αἱ φυλαὶ ἔλαβον τὰ μεριδιά των, δὲν ἐνόμισεν ὅτι τὸ ἔργον του ἐτελείωσεν οὔτε ἐπανεπαύθη εἰς τὰς δάφνας του, ἀλλὰ μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς ζωῆς του, ἐφρόντιζε νὰ ἀπαλλάξῃ τὸν λαόν του ἀπὸ τὴν ὑπεισδύσασαν εἰδωλολατρείαν.

5. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ δὲν ἐβίασε τὸν λαὸν Ἰσραὴλ νὰ ἀποδεχθῇ ὡς Θεόν του τὸν Ἰεχωβᾶ. Ἁπλῶς ὑπέδειξεν εἰς αὐτὸν τί εἶναι ὁ Ἰεχωβᾶ καὶ τί ἔπραξε δι' αὐτοὺς καὶ τί ἦσαν οἱ θεοὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἐδήλωσεν ὅμως σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ὅτι ***«αὐτὸς καὶ ὁ οἶκός του θέλουσιν λατρεύει τὸν Κύριον.»***

Βοστώνη. ***Χ. Γ. Τόκας.***

Ο ΚΑΝΩΝ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ὁ Κανὼν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

(συνέχεια

Ἀπομένει ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν ποῖα συγγράμματα περιελάμβανεν ὁ Κανὼν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἐγνώριζον ὑπὸ τὴν τριπλῆν διαίρεσιν τοῦ Νόμου, τῶν Προφητῶν καὶ τῶν «ἁγιογράφων». Δυστυχῶς ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἂν καὶ ἀναφέρῃ ἄνω τῶν 300 χωρίων ἐκ τῆς Π. Διαθήκης, δὲν μᾶς παρέχει κατάλογον τῶν κανονικῶν βιβλίων ταύτης. Ὁ Ἑβραῖος ἱστορικὸς ***Ἰώσηπος*** (Εἰς Ἀπίωνα, 1, 8), ὅστις ἔζησε κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν αἰῶνα, ἀναφέρει ὅτι τὰ ἱερὰ συγγράμματα τοῦ ἔθνους του περιελάμβανον 22 βιβλία, «τὰ δικαίως θεῖα πεπιστευμένα», ἤτοι: «Μωϋσεως βιβλία πέντε (ἡ Πεντάτευχος)· ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μωϋσέως μέχρις Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῆς Περσίας, οἱ Προφῆται, διάδοχοι τοῦ Μωϋσέως, συνέγραψαν βιβλία δεκατρία· τὰ λοιπὰ

τέσσαρα βιβλία περιέχουσιν ὕμνους πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κανόνας τοῦ ἀνθρωπίνου βίου». Χωρὶς νὰ ὀνομάζῃ τὰ 22 ταῦτα βιβλία, ὁ Ἰώσηπος προσθέτει ὅτι μόνον ταῦτα οἱ Ἰουδαῖοι ἐθεώρουν θεόπνευστα («Θεοῦ δόγματα»), ὅσα δὲ βιβλία συνεγράφησαν μετὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀρταξέρξου δὲν ἐθεωροῦντο ὡς ἔχοντα τὸ αὐτὸ κῦρος, «διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχήν».

Ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας πρῶτος ὁ ***Μελίτων,*** ἐπίσκοπος Σάρδεων (ἀκμάσας περὶ τὸ 179 π. Χρ), παρέδωκεν ἡμῖν πλήρη ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν βιβλίων τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος τῆς Π. Διαθήκης (Εὐσεβίου, Ἐκκλ. Ἱστ. 4, 26): «Μελίτων... ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ... ἀκριβῶς μαθὼν τὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλία... ὧν ἐστι τὰ ὀνόματα: Μωϋσέως πέντε, Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον· Ἰησοῦς Ναυῆ, Κριταί, Ρούθ, Βασιλειῶν τέσσαρα, Παραλειπομένων δύο, Ψαλμοὶ Δαβίδ, Σαλομῶντος Παροιμίαι ἢ καὶ Σοφία, Ἐκκλησιαστής, Ἆσμα Ἀσμάτων, Ἰώβ, Προφητῶν Ἡσαΐου, Ἱερεμίου, τῶν Δώδεκα ἐν μονοβίβλῳ, Δανιήλ, Ἰεζεκιήλ, Ἔσδρας». Εἰς τὸν κατάλογον τοῦτον παρατηροῦμεν ὅτι ἐλλείπουν τὰ βιβλία Ἐσθήρ, Νεεμίας καὶ Θρῆνοι καὶ ὅτι οἱ δώδεκα Ἐλάσσονες Προφῆται λογίζονται ὡς ἕν βιβλίον. Καὶ οἱ μὲν Θρῆνοι ἀναμφιβόλως συμπεριελαμβάνοντο εἰς τὸ βιβλίον Ἱερεμίου, ὁ δὲ Νεεμίας γνωρίζομεν ἐξ ἄλλων καταλόγων ὅτι ἐλογίζετο καὶ ὡς Ἔσδρα β΄. Ἡ παράλειψις τοῦ βιβλίου τῆς Ἐσθὴρ πιθανῶς ὀφείλεται εἰς παραδρομήν, διότι ὁ κατὰ ὀλίγα ἔτη μεταγενέστερος τοῦ Μελίτωνος ***Ὠριγένης*** εἰς τὸν κατάλογον τῶν «ἐνδιαθήκων» (ἤτοι, κανονικῶν) βιβλίων τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος περιλαμβάνει καὶ τὸ βιβλίον τῆς Ἐσθήρ, λέγων: «Οὐκ ἀγνοητέον δ᾿ εἶναι τὰς ἐνδιαθήκους βίβλους, ὡς Ἑβραῖοι παραδιδόασι, δύο καὶ εἴκοσιν, ὅσος ὁ ἀριθμὸς τῶν παρ᾿ αὐτοῖς στοιχείων ἐστιν (1)..... Εἰσὶ δὲ αἱ εἴκοσι δύο βίβλοι καθ᾿ Ἑβραίους αἵδε· Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικόν, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιον, Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ, Κριταὶ - Ρούθ (παρ᾿ αὐτοῖς ἐν ἑνὶ τόμῳ), Βασιλειῶν α΄. καὶ β΄. (παρ᾿ αὐτοῖς ἕν, λεγόμενον Σαμουήλ), Βασιλειῶν γ΄. καὶ δ΄. (ἐν ἑνί, λεγομένῳ Βασιλεία Δαβίδ). Παραλειπομένων α΄. καὶ β΄. ἐν ἑνί, Ἔσδρας α΄. καὶ β΄. ἐν ἑνί, Βίβλος Ψαλμῶν, Σολομῶντος Παροιμίαι, Ἐκκλησιαστής, Ἆσμα Ἀσμάτων, Ἡσαΐας, Ἱερεμίας σὺν Θρήνοις καὶ Ἐπιστολῇ ἐν ἑνί, Δανιήλ, Ἰεζεκιήλ, Ἰώβ, Ἐσθήρ. Ἔξω δὲ τούτων ἐστὶ τὰ Μακκαβαϊκά» (Ὠριγένης, παρ᾿ Εὐσεβίῳ, Ἐκκλ. Ἱστ. 6, 25). Ἐκ τοῦ καταλόγου τούτου ἐλλείπει ὁ Νεεμίας (ἀναμφιβόλως ἀπαριθμούμενος ὡς Ἔσδρα β΄.) καὶ παραδόξως τὸ βιβλίον τῶν 12 Ἐλασσόνων Προφητῶν. Τοῦτο εἶναι προφανῶς παράλειψις ἐκ παραδρομῆς εἴτε τοῦ Ὠριγένους εἴτε ἀντιγραφέως τινός· διότι ὁ ὡς ἄνω ὀνομαστικὸς κατάλογος περιλαμβάνει μόνον 21 βιβλία, ἤτοι, λείπει ἓν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ 22. Ἄλλως τε, περὶ τῆς «κανονικότητος», ἤτοι, θεοπνευστίας τῶν συγγραμμάτων τῶν 12 Ἐλασσόνων Προφητῶν οὐδεμία ποτὲ ἠγέρθη ἀμφισβήτησις εἴτε μεταξὺ τῶν Ἑβραίων εἴτε μετὰ ταῦτα μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν.

Μετὰ τὸν Ὠριγένη ἔχομεν διαφόρους καταλόγους τῶν κανονικῶν βιβλίων

(1) Ἤτοι, τῶν ψηφίων τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου.

τῆς Π. Διαθήκης, οὓς μᾶς μετέδωκαν Πατέρες τινὲς καὶ Σύνοδοι. Ἐξ ὅλων ὅμως τῶν καταλόγων τούτων μόνον ὁ τοῦ **Ρουφίνου** καὶ ὁ τοῦ **Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ** συμφωνοῦσιν ἀπολύτως πρὸν τὸν ὡς ἄνω Ἑβραϊκὸν Κανόνα. Ὅλοι οἱ λοιποὶ συμπεριλαμβάνουσι μετὰ τῶν κανονικῶν βιβλίων καί τινα μὴ κανονικά, ἤτοι «Ἀπόκρυφα» λεγόμενα, περὶ τῶν ὁποίων θὰ διαλάβωμεν εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον. Οὕτως ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος καὶ ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Τοπικὴ Σύνοδος συγκαταλέγουν μετὰ τῶν κανονικῶν καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Βαρούχ, ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδος καὶ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος τὰ βιβλία Σοφία Σολομῶντος, Σοφία Σειράχ, Τωβίτ, Ἰουδὶθ καὶ Μακκαβαίων α΄. καὶ β΄. (¹)

Ἡ ἐξήγησις τῆς **ἀσυμφωνίας** ταύτης μεταξὺ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος καὶ των Χριστιανῶν Πατέρων καὶ Συνόδων πρέπει νὰ ζητηθῇ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν **Μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα**, ἥτις ἦτο ἡ μόνη Π. Διαθήκη, ἣν εἶχεν ἡ ἑλληνόφωνος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία τῶν πρώτων αἰώνων, καὶ τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις μετεδόθη κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα εἰς τὰς λατινοφώνους Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως διὰ τῆς Λατινικῆς μεταφράσεως τοῦ Ἱερωνύμου. Πλὴν τοῦ Ὠριγένους, οὐδεὶς ἐκ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας φαίνεται νὰ ἐγνώριζε τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ὥστε νὰ ἀνατρέξῃ ἀπ᾽ εὐθείας εἰς τὴν πηγὴν τοῦ πατροπαραδότου Ἑβραϊκοῦ Κανόνος τῆς Π. Διαθήκης. Οὕτω δὲ ἀναποδράστως χρησιμοποιοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν Μετάφρασιν τῶν Ο΄., ἐδέχθησαν πολλοὶ ἐκ τῶν ἐπισκόπων τῆς καθόλου Ἐκκλησίας ὅλα τὰ βιβλία τῆς μεταφράσεως ἐκείνης ὡς «ἱερὰς Γραφάς».

Καὶ πῶς περιῆλθεν ἡ Μετάφρασις τῶν Ο΄. εἰς τοιαύτην ἀσυμφωνίαν πρὸς τὸν Ἑβραϊκὸν Κανόνα;

Περὶ τὴν γένεσιν τῆς Μεταφράσεως τῆς λεγομένης «τῶν Ἑβδομήκοντα» προέκυψαν τόσοι μῦθοι καὶ ὑπερβολαί, ὥστε ἡ ἔκθεσις καὶ διάψευσις ὅλων αὐτῶν θὰ μᾶς ἔφερε πολὺ πέραν τῶν ὁρίων τῆς παρούσης μελέτης. Διὰ τοῦτο θὰ ἀρκεσθῶμεν νὰ εἴπωμεν συνοπτικῶς ὅτι αἱ νεώτεραι ἱστορικαὶ καὶ φιλολογικαὶ ἔρευναι διεπίστωσαν ὅτι ἡ Μετάφρασις αὕτη δὲν εἶναι ἔργον, ὄχι 70 ἢ 72 συνεργατῶν (θεοπνεύστων ἢ μὴ) οὔτε κἂν ἔργον μιᾶς γενεᾶς, ἀλλ᾽ **ἐξεπονήθη τμηματικῶς ἐπὶ διαστήματι τριῶν περίπου αἰώνων**, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς γλώσσης. Μακρὰν δὲ τοῦ νὰ ἦναι τὸ ἔργον μεταφραστῶν ἐργαζομένων ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, ὡς πιστεύουσί τινες μέχρι σήμερον ἀκόμη, φέρει (τοὐλάχιστον, εἴς τινα αὐτῆς τμήματα) φανερὰ τὰ ἴχνη τῆς ἀμαθείας τῶν μεταφραστῶν, οἵτινες ἐντελῶς παρενόησαν τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Π. Διαθήκη «κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα» ὡς μετάφρασις εἶναι ἐν πολλοῖς **ἐλαττωματικὴ** καὶ κατὰ συνέπειαν ὡς ἀνάγνωσμα **δυσνόητος**.

Ἀλλ᾽ ἐκτὸς τῆς ποιότητος τῆς μεταφράσεως, τὸ ἔργον τοῦτο ἐξετράπη καὶ τῶν ὁρίων τοῦ πρωτοτύπου, ἤτοι, τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος, **διὰ τῆς προσθήκης βιβλίων μὴ κανονικῶν,** ἤτοι, μὴ θεοπνεύστων θεωρουμένων ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, οἵτινες ἐπὶ τέλους ἦσαν οἱ θεματοφύλακες, εἰς οὓς αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐνεπιστεύθη τὴν

(¹) Σημειωτέον ὅτι καὶ εἰς τὸν ἀνωτέρω κατάλογον τοῦ Ὠριγένους συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ Ἐπιστολὴ Ἱερεμίου, ἥτις δὲν εἶναι κανονικὸν σύγγραμμα. Καὶ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐκ παραδρομῆς ἢ συγχύσεως τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος πρὸς τὴν Π. Διαθήκην τῶν Ἑβδομήκοντα.

ἀποκάλυψιν τοῦ θελήματος Αὐτοῦ, τὰς Ἱερὰς Γραφὰς τῆς Π. Διαθήκης, καὶ οἵτινες κατὰ τὴν γενικὴν ὁμολογίαν πιστῶς ἐφύλαξαν τὴν παρακαταθήκην ταύτην.

Ἡ Μετάφρασις τῶν «Ἑβδομήκοντα» ἐγένετο πάντως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπου ὑπῆρχε πολυάριθμος πληθυσμὸς Ἰουδαίων τῆς Διασπορᾶς. Ὁ πληθυσμὸς οὗτος διετήρει ζωηρὰν τὴν συνείδησιν τοῦ ἐθνισμοῦ του καὶ τὴν προσκόλλησίν του εἰς τὴν πατρῴαν θρησκείαν τοῦ Ἰεχωβᾶ, ἀναμφιβόλως δὲ ἔκαμνε συχνὰς ἀποδημίας εἰς τὸ ἱερὸν κέντρον τῆς φυλῆς—τὴν Ἱερουσαλὴμ—καθ' ὡρισμένας ἑορτὰς τοῦ ἔτους. Ἀλλὰ μοιραίως οἱ Ἀλεξανδρινοὶ οὗτοι Ἰουδαῖοι εἶχον βαθμηδὸν ἀπομάθει τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ζῶντες ἐντὸς περιβάλλοντος Ἑλληνικοῦ, καὶ εἶχον γίνει ἑλληνόφωνοι, μὴ ἐννοοῦντες πλέον τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς θρησκείας των. Διὰ τοῦτο ᾐσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τῆς μεταφράσεως αὐτῶν εἰς τὴν Ἑλληνικήν, οὕτω δὲ προέκυψεν ἡ Μετάφρασις τῶν Ο´ καὶ ὄχι, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐξ ἐπιθυμίας τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ νὰ πλουτίσῃ τὴν βιβλιοθήκην του. Καὶ οὔτε ἐστάλησαν οἱ μεταφρασταὶ ἐξ Ἱεροσολύμων, ὡς μυθολογεῖται, ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ ἐλάχιστα ἐλαλεῖτο, ἀλλ' ἦσαν Ἰουδαῖοι Ἀλεξανδρινοί, ὡς μαρτυρεῖ αὐτὴ ἡ γλῶσσα τῆς μεταφράσεως, παρουσιάζουσα τὴν τοπικὴν Ἀλεξανδρινὴν διάλεκτον (²).

Ἀλλ' οἱ Ἀλεξανδρινοὶ Ἰουδαῖοι δὲν ἠρκέσθησαν εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν βιβλίων τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Κανόνος τούτου ἐν Ἰουδαίᾳ ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἔθνους, συνεγράφησαν οὐκ ὀλίγα βιβλία θρησκευτικά, ἅτινα δὲν συμπεριελήφθησαν εἰς τὸν Κανόνα, ἦσαν ὅμως πολὺ διαδεδομένα μεταξὺ τῶν Ἑβραίων ὡς ἀναγνώσματα ἐθνικὰ (ὡς λ. χ. ἡ ἱστορία τῆς Ἰουδίθ, τῶν Μακκαβαίων, κτλ.) ἢ θρησκευτικὰ (ὡς αἱ Σοφίαι καὶ ὁ Βαροὺχ) ἢ ὡς δῆθεν αὐθεντικὰ συμπληρώματα κανονικῶν βιβλίων, (ὡς τὸ Ἔσδρας β´). Τὰ βιβλία ταῦτα ἤθελον καὶ οἱ Ἀλεξανδρινοὶ νὰ ἔχουν ὡς ἀναγνώσματα καὶ τὰ μετέφρασαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀναμὶξ μετὰ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος, ὥστε ἀπετέλεσαν μίαν ἑνιαίαν συλλογήν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ἀλεξανδρείας, μὴ συμμεριζόμενοι τὰς αὐστηρὰς ἀντιλήψεις τῶν ὁμοθρήσκων των τοῦ ἐθνικοῦ κέντρου, βαθμηδὸν ***ἔπαυσαν νὰ διακρίνουν τὰ κανονικὰ ἀπὸ τὰ μὴ κανονικὰ συγγράμματα.*** Καὶ οὕτω κατὰ τὸν Ἀποστολικὸν αἰῶνα εἶχε σχηματισθῆ ἡ λεγομένη Π. Διαθήκη τῶν Ἑβδομήκοντα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἥτις χρησιμοποιηθεῖσα, ὡς εἴπομεν, ἐξ ἀνάγκης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας, βαθμηδὸν υἱοθετήθη ὑπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως.

Ἐν τούτοις, δὲν ἔλειψαν οὔτε μεταξὺ τῶν Ἀλεξανδρινῶν Ἰουδαίων οὔτε μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν Πατέρων οἱ διακρίνοντες μεταξὺ τῶν κανονικῶν (ἤτοι θεοπνεύστων) καὶ τῶν μὴ κανονικῶν (ἤτοι, Ἀποκρύφων) βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης, βάσει τοῦ αὐθεντικοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος. Εἰς τὴν Κ. Διαθήκην λ. χ. πάντα τὰ ἐκ τῆς Π. Διαθήκης ἀναφερόμενα χωρία εἶναι εἰλημμένα ἐκ τῶν κανονικῶν βιβλίων, οὐδὲν δὲ ἐκ τῶν Ἀποκρύφων. Ἐπίσης καὶ ὁ Ἰουδαῖος σοφὸς Φίλων,

(¹) Ὡς λ. χ. *ἤλθοσαν*, *παρενεβάλοσαν*, κτλ. Καὶ τοπικαὶ ὀνομασίαι Αἰγυπτιακαί, ὡς λ. χ. Ἰὼβ η´. 11: *πάπυρος*, Γέν. μη´. 7 *ἱππόδρομος*, ἀντὶ τῶν ὀνομασιῶν τοῦ Ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου.

ἂν καὶ ἐγνώριζε τὰ Ἀπόκρυφα βιβλία τῆς Μεταφράσεως τῶν Ο'., οὐδὲν χωρίον ἐξ αὐτῶν ἐπικαλεῖται, ἀλλὰ μόνον ἐκ τῶν κανονικῶν βιβλίων.

Δυστυχῶς κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας, χάρις κυρίως εἰς τὸν ἱερὸν Αὐγουστῖνον καὶ τὸν Ἱερώνυμον, ἡ ἀνάμιξις τῶν κανονικῶν μετὰ τῶν Ἀποκρύφων βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης ἐξηκολούθησεν, ἕως οὗ ***ἡ ἐν Τριδέντῳ Παπικὴ Σύνοδος***, τῇ 8 Ἀπριλίου 1546, ἐπισήμως υἱοθέτησε τὴν ἀνάμιξιν ταύτην, ψηφίσασα κατάλογον τῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης, ὅστις περιλαμβάνει καὶ τὰ Ἀπόκρυφα βιβλία Τωβίτ, Ἰουδίθ, Σοφίαν Σολομῶντος, Σοφίαν Σειράχ, Βαρούχ, Μακκαβαίων α'. καὶ β'. καὶ θεσπίσασα ὅπως εἰς ὅλα τὰ βιβλία ταῦτα ἀποδίδηται «ἴση εὐλάβεια» μὲ τὰ λοιπὰ τῆς Π. Διαθήκης, ἐν τέλει δὲ καὶ ἀπήγγειλεν ***ἀνάθεμα*** κατὰ παντός, ὅστις «δὲν ἤθελε παραδεχθῇ ὡς ἱερὰ καὶ κανονικὰ τὰ βιβλία ταῦτα εἰς ὅλα αὐτῶν τὰ μέρη». Τὸ ψήφισμα τοῦτο τῆς «ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι» συγκεκροτημένης Συνόδου ἐκείνης δὲν παρῆλθεν ἄνευ ἀντιρρήσεων καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς κόλπους τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ δὲ Εὐαγγελικοὶ Ἀναμορφωταὶ τοῦ 16ου αἰῶνος ἐπανέφερον τὴν διάκρισιν μεταξὺ τῶν Κανονικῶν καὶ μὴ βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης. Ἀληθῶς ὁ μὲν Λούθηρος συμπεριέλαβε τὰ Ἀπόκρυφα τῆς Π. Διαθήκης εἰς τὴν Γερμανικήν του μετάφρασιν τῆς Βίβλου, ἀλλὰ μὲ τὴν σημείωσιν ὅτι «τὰ Ἀπόκρυφα βιβλία δὲν εἶναι μὲν ἴσου κύρους πρὸς τὰς Ἱερὰς Γραφάς, εἶναι ἐν τούτοις χρήσιμα καὶ καλὰ πρὸς ἀνάγνωσιν». Ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία, εἰς τὸ 6ον ἄρθρον τῆς Ὁμολογίας αὐτῆς, λέγει: «Ἡ Ἁγία Γραφὴ περιέχει πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον πρὸς σωτηρίαν· ὥστε ὅ,τι δὲν ἀναγινώσκεται ἐν αὐτῇ ἢ δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ δι' αὐτῆς δὲν πρέπει νὰ ἀπαιτῆται ἀπὸ κανένα νὰ πιστεύηται ὡς ἄρθρον πίστεως ἢ νὰ νομίζηται ἀναγκαῖον διὰ τὴν σωτηρίαν. Διὰ τῆς ὀνομασίας δὲ Ἁγία Γραφὴ ἐννοοῦμεν ἐκεῖνα τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης, περὶ τοῦ κύρους τῶν ὁποίων δὲν ὑπῆρξέ ποτε ἀμφιβολία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» (ἕπεται ὁ κατάλογος τῶν κανονικῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης, 34 τὸν ἀριθμόν, ὅπως παραδεχόμεθα αὐτὰ σήμερον). «Τὰ δὲ ἄλλα βιβλία, ὡς λέγει ὁ Ἱερώνυμος, ἡ Ἐκκλησία ἀναγινώσκει μὲν ὡς παράδειγμα ζωῆς καὶ πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἠθῶν, δὲν μεταχειρίζεται ὅμως πρὸς σύστασιν δόγματος. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ Ἔσδρας γ' καὶ δ', Τωβίας, Ἰουδίθ, ἡ Προσθήκη εἰς τὸ Βιβλίον τῆς Ἐσθήρ, Σοφία Σολομῶντος, Σοφία Σειράχ, Βαρούχ, τὸ Ἆσμα τῶν Τριῶν Παίδων, Σωσάννα, Βὴλ ἡ Προσευχὴ τοῦ Μανασσῆ, Μακκαβαίων α' καὶ β'». Καὶ αἱ πρῶται Ἀγγλικαὶ Βίβλοι περιεῖχον τὰ ὡς ἄνω συγγράμματα εἰς τὸ τέλος τῶν κανονικῶν βιβλίων, ἀλλὰ χωριστὰ ἀπὸ αὐτά.

Αἱ Καλβινικαὶ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι διέκριναν κάπως αὐστηρότερον τοῦ Λουθήρου μεταξὺ κανονικῶν καὶ μὴ κανονικῶν βιβλίων καὶ χαρακτηρίζουν τὰ μὴ κανονικὰ ὡς ἀνθρώπινα ἔργα ἄνευ οὐδενὸς κύρους διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχεται μὲν τῆς Π. Διαθήκης τῶν Ο'. ὡς θεοπνεύστου, δὲν ἔλειψαν ὅμως Ὀρθόδοξοι ἱεράρχαι καὶ σύνοδοι, κατὰ τὴν γνώμην τῶν ὁποίων τὰ μὴ κανονικὰ βιβλία δὲν τίθενται ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὰ κανονικά. Ἡ «Ὁμολογία», ἡ φέρουσα τὸ ὄνομα Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, λέγει

περὶ τῶν Ἀποκρύφων τῆς Π. Διαθήκης ὅτι «τὸ κῦρος παρὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος οὐκ ἔχουσιν ὡς τὰ κυρίως καὶ ἀναμφιβόλως κανονικὰ βιβλία». Τὴν ἀντίληψιν ταύτην ἀκολουθεῖ καὶ ὁ φίλος τοῦ Κυρίλλου Μητροφάνης ὁ Κριτόπουλος, εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ὁποίου (Kimmel, Mon. Fid. Eccl. Or. 2, 105) ἀπαριθμοῦνται τὰ βιβλία τῆς Π. Διαθήκης κατὰ τὸν Ἑβραϊκὸν Κανόνα, τὰ δὲ Ἀπόκρυφα τίθενται κατὰ μέρος, ἀλλ᾽ ὡς ἠθικῆς ἁπλῶς ἀξίας «ἀποβλήτους οὐχ ἡγούμεθα». Τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Μητροφάνους ἀναφέρει ἐπιδοκιμάζουσα ἡ «Ὀρθόδοξος Διδασκαλία» τοῦ Πλάτωνος, Μητροπολίτου Μόσχας (ἔκδ. Ἀθηνῶν, 1836, σ. 59). Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις Σύνοδος τοῦ 1672 ἀπεφάνθη ὅτι τὰ βιβλία, ἅτινα ὁ Λούκαρις ἀπεκάλεσεν Ἀπόκρυφα, εἶναι «κανονικαὶ καὶ ἱεραὶ Γραφαὶ» κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Μ᾽ὅλον τοῦτο ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος τοῦ αὐτοῦ ἔτους φαίνεται διακρίνουσα τὰ βιβλία ταῦτα ἀπὸ τῶν κανονικῶν, προσθέτει ὅμως: «ὅσα μέντοι τῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης βιβλίων τῇ ἀναριθμήσει τῶν ἁγιογράφων οὐ συμπεριλαμβάνεται... οὐκ ἀπόβλητα διόλου τυγχάνουσι». Ἡ δὲ ἐπίσημος Ρωσσικὴ Κατήχησις ῥητῶς ὑπεραμύνεται τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος καὶ ἀναφέρει τὴν ἀντίληψιν τοῦ Ἀθανασίου ὅτι τὰ Ἀπόκρυφα εἶναι χρήσιμα μόνον ὡς προπαρασκευαστικὰ βοηθήματα διὰ τὴν μελέτην τῆς Ἁγ. Γραφῆς.

Πάντως ὅλαι αἱ ἀπὸ ἑνὸς καὶ πλέον αἰῶνος συσταθεῖσαι Βιβλικαὶ Ἑταιρίαι ἐκτυπώνουσι μόνον τὰ κανονικά, ἤτοι, θεόπνευστα βιβλία τοῦ Ἑβραϊκοῦ Κανόνος καὶ ὡς βάσιν τῶν μεταφράσεων τῆς Π. Διαθήκης μεταχειρίζονται τὸ Ἑβραϊκὸν πρωτότυπον καὶ οὐχὶ τὴν Ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῶν Ο΄. ἢ τὴν λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ Ἱερωνύμου (Βουλγάταν, κοινῶς λεγομένην).

(ἀκολουθεῖ)

«....Σήκω ἐπάνω, Ἑλληνικὴ νεολαία. Δὲν ὑπάρχει δι᾽ ἐσὲ ἄλλη πραγματικότης παρὰ ἡ Ἑλληνικὴ Πατρίς. Μόνον ἐκεῖ θὰ ἐπανεύρῃς τὸν ἑαυτόν σου. Μόνον εἰς τὰς Ἐθνικὰς παραδόσεις θὰ ἐπανεύρῃς τὸν προορισμό σου. Μόνον μέσα εἰς τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν θὰ ἐπανεύρῃς τὰ ἰδανικά σου καὶ τὰ ὄνειρά σου. Χωρὶς αὐτὰ δὲν ἠμπορεῖς νὰ ζήσῃς, Ἑλληνικὴ Νεολαία».

«....Καὶ τώρα ἀνανήψατε ὅλοι διὰ νὰ βαδίσωμεν ὅλοι ὁμοῦ τὸν τραχὺν δρόμον τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἔθνους. Ξυπνήσατε ὅλοι σας, ἐγερθῆτε εἰς ἕνα σύνολον διὰ νὰ ἀναστηλώσωμεν τὴν Ἑλληνικήν μας Πατρίδα».

«....Κανεὶς μας δὲν εἶναι ἐλεύθερος, ἀλλ᾽ ὅλοι μας ὑπηρέται τῆς Πατρίδος».

Ι. ΜΕΤΑΞΑΣ

(Ἀπὸ τὸν ἀπὸ ῥαδιοφώνου λόγον του τῆς 10ης Αὐγούστου).

ΛΑΟΔΙΚΕΙΑ

Τὰς περισσοτέρας σχετικῶς πληροφορίας περὶ τῆς πρώτης ἐν Λαοδικείᾳ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας εὑρίσκομεν εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰωάννης ἀπηύθυνε πρὸς αὐτὴν ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου ἐν τῇ Ἀποκαλύψει. Ἐξ ἄλλων μερῶν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ πληροφορούμεθα ὅτι ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, συνεπήχθη ἐν Λαοδικείᾳ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία (Κολ. δ΄. 13, 16), ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἐφρόντισε καθ' ὁδηγίαν τοῦ Κυρίου νὰ μᾶς παράσχῃ μίαν περιγραφὴν τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας τοιαύτην, ὥστε οὐχὶ μόνον νὰ γνωρίσωμεν εἰς ποῖον σημεῖον πνευματικῆς προόδου εὑρίσκοντο οἱ ἐν Λαοδικείᾳ Χριστιανοί, καὶ ποία ἦτο ἐπ' αὐτῶν ἡ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου οὗτοι ἔζων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀντλήσωμεν ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης πολύτιμα μαθήματα διὰ τὴν ἰδίαν ἡμῶν πνευματικὴν ἀποκάθαρσιν, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ περίοδος τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν διανύομεν σήμερον παρουσιάζει καταπληκτικὴν ὁμοιότητα μὲ ἐκείνην τῆς πρώτης Ἐκκλησίας ἐν Λαοδικείᾳ.

Εἰς τὸ τρίτον κεφάλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως (ἐδ. 14—22) μᾶς δίδονται τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐν λόγῳ Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἀποτελοῦσιν ἄμεσον συνέπειαν τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔζη τὸ ἐν Λαοδικείᾳ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ. Ἐξ ἄλλου, αἱ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τοῦτο συμβουλαὶ ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ὅλης πνευματικῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ἡ ὁποία ὑπέστη βαθμηδὸν τὴν ἐπίδρασιν τῆς κοσμικῆς, ἀκόμη δὲ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τοῦ πλήθους, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐκινεῖτο, καὶ παρεσύρθη ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς ἐποχῆς της, ὅπως δυστυχῶς καὶ ἡ σημερινὴ Ἐκκλησία παρασύρεται εἰς σημαντικὸν βαθμὸν ἀπὸ τὸ περιβάλλον, τοῦ ὁποίου θὰ ἔπρεπε νὰ ἦναι παράδειγμα μᾶλλον ἢ ἀκόλουθος.

Ὄντως δὲ ἐκ τῶν ἱστορικῶν πηγῶν, τὰς ὁποίας κατέχομεν, δικαιολογοῦνται ἀπολύτως αἱ συμβουλαί, τὰς ὁποίας ὁ Κύριος ἀπευθύνει πρὸς τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ πιστούς Του καὶ αἱ ὁποῖαι βασίζονται ἐπὶ πραγματικῶν γεγονότων καὶ πραγματικῆς καταστάσεως. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν τούτων πηγῶν πληροφορούμεθα ὅτι ἡ πνευματικὴ πτωχεία, γυμνότης καὶ τυφλότης, αἵτινες χαρακτηρίζουσι τὴν ἐν Λαοδικείᾳ Ἐκκλησίαν, ἀνταποκρίνονται πλήρως ἀλλ' ἀντιστρόφως πρὸς τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὴν πρόοδον, τὴν ὁποίαν εἶχε σημειώσει ἡ πόλις τῆς Λαοδικείας κατὰ τὸν πρῶτον Χριστιανικὸν αἰῶνα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν κοσμικῶν ἐπιδιώξεων καὶ τῆς ὑλικῆς εὐημερίας.

Ἡ θέσις τῆς πόλεως ἦτο κατ' ἐξοχὴν πλεονεκτική, καθόσον τρεῖς τοὐλάχιστον μεγάλαι ὁδοὶ διεσταυροῦντο ἐκεῖ· Ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λύκου, παραποτάμου τοῦ Μαιάνδρου, ἐξ οὗ καὶ πρὸς διάκρισιν ἀπ' ἄλλων ὁμωνύμων πόλεων ὠνομάζετο ***Λαοδίκεια ἡ πρὸς τῷ Λύκῳ*** (Στράβ. 578). Εὑρισκομένη δὲ εἰς τὰ σύνορα τῶν τριῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Φρυγίας, Λυδίας καὶ Καρίας, ἀπετέλει σπουδαῖον ἐμπορικὸν κέντρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐλάμβανον χώραν μεγάλαι συναλλαγαὶ εἰς βαθμὸν τραπεζιτικῶν πράξεων, μίαν τῶν ὁποίων φαίνεται

ἐνεργήσας καὶ αὐτὸς ὁ Κικέρων διὰ τῆς εἰσπράξεως συναλλαγματικῶν του ἐκεῖ. Τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ προϊόντος τοσαύτης ἐμπορικῆς καὶ τραπεζιτικῆς κινήσεως εἶναι εὔλογον ὅτι παρέμενεν ἐπὶ τόπου, ὥστε ἡ Λαοδίκεια, κατὰ τὸν Στράβωνα, «**μικρὰ πρότερον οὖσα, αὔξησιν ἔλαβεν ἐφ᾽ ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων πατέρων**» καὶ σὺν τῷ χρόνῳ κατέστη πόλις πλουσιωτάτη καὶ ἀνθηρά. Λέγεται μάλιστα ὅτι ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 60 μ. Χ. κατεστράφη ὑπὸ σεισμοῦ (ἡ περιοχὴ τῆς Λαοδικείας ἦτο ἐξαιρετικῶς εὔσειστος) καὶ προσεφέρθη ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης νὰ τὴν ἀνοικοδομήσῃ, οἱ Λαοδικεῖς ἀπεποιήθησαν τὴν προσφορὰν καὶ ἐστηρίχθησαν εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν πόρους διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἐντὸς ὀλίγου ἔφερον εἰς πέρας.

Εἰς τὴν ἀποποίησιν ταύτην τῆς αὐτοκρατορικῆς ἀρωγῆς φαίνεται ὅτι ἀναφέρεται ἡ παρατήρησις, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ Κύριος πρὸς τὴν αὐτόθι Ἐκκλησίαν, ἀλλ᾽ ἐκ πνευματικῆς πλέον ἀφορμῆς, δικαιολογῶν τὴν ἀπαρέσκειάν του πρὸς αὐτήν: «**Διότι λέγεις, ὅτι πλούσιος εἶμαι καὶ ἐπλούτησα καὶ δὲν ἔχω χρείαν οὐδενὸς**» (Ἀποκ. γ΄. 17). Ἡ τοιαύτη στάσις ἀποδεικνύει μίαν ἐπικίνδυνον ἀνεξαρτησίαν, τὴν ὁποίαν ἐπεδίωκον οἱ Λαοδικεῖς, ἀνεξαρτησίαν ἐπεκτεινομένην δυστυχῶς καὶ ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου, εἰς τρόπον ὥστε, θαρροῦντες ἐπὶ τὴν ἀδηλότητα τοῦ ἀποταμιευομένου καθημερινῶς ὑλικοῦ πλούτου, νὰ μὴ ἐνδιαφέρωνται πλέον διὰ τοὺς πνευματικοὺς θησαυροὺς τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας, οὔτε νὰ ἐπιδιώκουν τὴν εὐσέβειαν ὡς τὸν μέγαν πνευματικὸν πλουτισμόν, τὸν ἀδιάφθορον καὶ ἀναφαίρετον. Ὡς ἀντιφάρμακον κατὰ τῆς ἐπικινδύνου ταύτης καταστάσεως, ὁ Κύριος, φειδόμενος τῆς Ἐκκλησίας Του, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε διὰ τοῦ ἰδίου Αὐτοῦ αἵματος, προσφέρει τὸν ἰδικόν Του πνευματικὸν πλοῦτον, λέγων: «**Συμβουλεύω σε νὰ ἀγοράσῃς παρ᾽ ἐμοῦ χρυσίον δεδοκιμασμένον ἐκ πυρὸς διὰ νὰ πλουτήσῃς**» (ἐδάφ. 18).

Παραλλήλως πρὸς τὸν πλοῦτόν της, ἡ Λαοδίκεια ἐθεωρεῖτο καὶ ὡς μία **βιομηχανικὴ** πόλις τῆς ἐποχῆς της, εἰδικευθεῖσα εἰς τὴν κατασκευὴν ἐνδυμάτων μέλανος χρώματος, χρησιμοποιοῦσα πρὸς τοῦτο τὰ ἐξαιρετικῆς ποιότητος μαλλία τῶν προβάτων, τὰ ὁποῖα ἔτρεφεν. Ὁ Στράβων, ἀναφερόμενος εἰς τὴν κερδοφόρον κτηνοτροφίαν τῆς Λαοδικείας, γράφει τὰ ἑξῆς: «Φέρει δ᾽ ὁ περὶ τὴν Λαοδίκειαν τόπος προβάτων ἀρετὸς οὐκ εἰς μαλακότητα μόνον τῶν ἐρίων.... ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κοραξὴν χρόαν, ὥστε καὶ προσοδεύονται λαμπρῶς ἀπ᾽ αὐτῶν, ὥσπερ καὶ οἱ Κολοσσηνοὶ ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου χρώματος, πλησίον οἰκοῦντες» (αὐτόθι 578). Ἐκ τοῦ μαλλίου τῶν προβάτων της, χρώματος μέλανος ὡς τοῦ κόρακος, ἐξ οὗ καὶ **ἡ κοραξὴ χρόα,** ὑφαίνετο ἡ λεγομένη «**Λαοδικινὴ ἐρέα**», χρησιμοποιουμένη εἰς τὴν κατασκευὴν διαφόρων ἐνδυμάτων καὶ ταπήτων καὶ ἀποτελοῦσα δευτέραν πηγὴν πλουτισμοῦ τῶν κατοίκων της. Ὁ Κύριος, λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ κατακρίνων τὴν ὑπερήφανον στάσιν τῶν Λαοδικέων, ὑπενθυμίζει εἰς αὐτοὺς ὅτι εἶναι γυμνοὶ πνευματικῶς καὶ συμβουλεύει ὅπως, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ μαῦρα ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα κατεσκεύαζον ἐκ τῶν μαλλίων τῶν προβάτων των, ἀγοράσωσι παρ᾽ Αὐτοῦ **ἱμάτια λευκὰ** διὰ νὰ ἐνδυθῶσι καὶ νὰ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός των (ἐδάφ. 18). Τρίτη ἀφορμὴ καυχή-

σεως διὰ τὴν Λαοδίκειαν καὶ συγχρόνως πέτρα προσκόμματος διὰ τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν, ἦτο ἡ ***ἐπιστημονικὴ πρόοδος*** τῆς πόλεως καὶ εἰδικῶς ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὀφθαλμολογίας ἐν αὐτῇ, καθ' ὅσον ἐπέτρεπον τὰ διατιθέμενα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μέσα. Ὁ Στράβων (580) ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ ἰατρικὴ σχολὴ ἀκόμη, λέγων: «Συνέστη δὲ καθ' ἡμᾶς Διδασκαλεῖον Ἡροφιλείων ἰατρῶν μέγα ὑπὸ Ζεύξιδος καὶ μετὰ ταῦτα Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλαληθοῦς». Τὸ γεγονὸς τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου εἰς τὴν τέχνην τοῦ Ἀσκληπιοῦ διαπιστοῦται καὶ ἐκ τῶν εὑρεθέντων νομισμάτων τῆς Λαοδικείας, τὰς ὁποῖα φέρουν τὴν ράβδον τοῦ Ἀσκληπιοῦ περιβαλλομένην ὑπὸ ὄφεων καὶ ἀναγράφουσι τὰ ὀνόματα τῶν ἀνωτέρω ἱδρυτῶν τῆς σχολῆς Ζεύξιδος καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Φιλαληθοῦς. Τὸ εἰδικὸν φάρμακον, ὅπερ ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ὀφθαλμῶν — τὸ κολλύριον τῆς Ἀποκαλύψεως — κατεσκευάζετο ἐκ τῆς λεγομένης «Φρυγίας τέφρας», κόνεως παραγομένης ἐπιτοπίως. Ἡ τοιαύτη ἐπιστημονικὴ ἐπίδοσις, ἄνευ τῆς προσηκούσης πνευματικῆς ἀναπνύξεως, ἦτο φυσικὸν νὰ παρασύρῃ τοὺς Λαοδικεῖς εἰς ὀλισθηρὰς ὁδοὺς αὐτοπεποιθήσεως καὶ ὑπερηφανίας, εἰς τρόπον ὥστε ὁ Κύριος εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνακαλέσῃ τούτους εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς πνευματικῆς καταστάσεώς των καὶ νὰ τοὺς συμβουλεύσῃ νὰ χρίσουν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν μὲ τὸ κολλούριον διὰ νὰ βλέπουν (ἐδάφ. 18).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τὰ χαρακτηριστικὰ ἐπίθετα ***«πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνὸς»*** δὲν ἐλήφθησαν παρὰ τοῦ Κυρίου τυχαίως, ἀλλ' ἀποτελοῦσι τὴν πιστὴν εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Λαοδικείας, ὡς αὕτη ἐμορφώθη ἐκ τῆς παραμελήσεως τῆς πνευματικῆς αὐξήσεως τῶν πιστῶν καὶ τῆς προσκολλήσεως αὐτῶν εἰς τὰς ἐπιδιώξεις τῶν λοιπῶν συμπολιτῶν των διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὑλικοῦ πλούτου, τὴν ἀνάπτυξιν κερδοσκοπικῶν βιομηχανιῶν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐπιστήμης διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος, ἐνῷ παρημέλουν τὴν θεραπείαν αὐτῶν ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως.

Ἐλέχθη προηγουμένως ὅτι ἡ περίοδος τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν σήμερον διερχόμεθα, παρουσιάζει καταπληκτικὴν ὁμοιότητα μὲ τὴν κατάστασιν τῆς πρώτης ἐν Λαοδικείᾳ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ δὲν θὰ δυσκολευθῶμεν πράγματι νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ἐκκλησίας ταύτης, τὴν κατάστασιν τῆς σημερινῆς Ἐκκλησίας. Χλιαρότης χαρακτηρίζει τὴν ὅλην ζωὴν καὶ δρᾶσιν τῶν πιστῶν, προδίδουσα ἀδιαφορίαν διὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα, ἐνῷ πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις οἱ Χριστιανοὶ τῆς σήμερον ἀφιερώνουσι τὸ καλλίτερον μέρος τῶν σκέψεών των, τῶν ἱκανοτήτων των, τοῦ ὑλικοῦ καὶ πνευματικοῦ πλούτου των. Καὶ ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διαγράφει τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ἐσχάτων ἡμερῶν, οἱ ἄνθρωποι τῆς σήμερον, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἐν πολλοῖς οἱ πιστοί, ἔχουσι μὲν τὴν μορφὴν τῆς εὐσεβείας. ἀλλ' ἀρνοῦνται τὴν δύναμιν αὐτῆς (Β΄. Τιμόθ. γ΄. 5). Πνεῦμα κοσμικότητος ἔχει εἰσχωρήσει εἰς τὴν ζωὴν τῶν Χριστιανῶν, τελείως ξένον πρὸς τὴν ἐπαγγελλομένην θεοσέβειαν· καὶ ἡ ἀπομίμησις τῶν κοσμικῶν συνηθειῶν καὶ τρόπων ἀποτελεῖ τὴν ἀξιοδάκρυτον ἐπιδίωξιν ἐκείνων, οἵτινες προσεκλήθησαν νὰ βαδίσωσιν εἰς τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν τῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ἀκολουθοῦντες τὰ ἴχνη Αὐτοῦ καὶ τὸ παράδειγμα τὸ ὁποῖον μᾶς ἀφῆκεν.

Ὁ ὑλικὸς πολιτισμὸς καὶ αἱ κατακτήσεις τούτου ἀπορροφῶσι περισσότερον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ψυχικοῦ καὶ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον μόνον ὁ Χριστὸς δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ προαγάγῃ εἰς εἰς τὰς ψυχὰς τούτων. Καὶ εἰς τὴν δίνην τῶν τοιούτων τάσεων εἶναι λυπηρὸν νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην ἀντίθεσιν παρουσιάζει. Ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν ἔχει ἀπομαράνει τὸν ζῆλον τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸν Θεὸν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου.

Ἐνώπιον τοιαύτης καταστάσεως, δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι εὑρίσκομεν τὸν Χριστὸν **ἔξω τῆς θύρας** καὶ κρούοντα ἐπ᾿ αὐτῆς. Ἡ καθ᾿ ὁμολογίαν Ἐκκλησία ἀπέβαλεν οὐσιαστικῶς τὸν Χριστόν, παρ᾿ ὅλον ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ φέρῃ εἰσέτι τὸ ὄνομα Αὐτοῦ. Ὁ Χριστὸς εὑρίσκεται **ἐκτὸς** τῆς τοιαύτης Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἀπευθύνεται πλέον πρὸς αὐτὴν ἐν τῷ συνόλῳ της, ἀλλὰ προσκαλεῖ **ἄτομα**, κρούων ἐπὶ τῆς θύρας τῆς καρδίας ἑκάστου τούτων. Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς Αὐτοῦ καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, τότε καὶ μόνον θὰ ἀποκατασταθῇ ἡ διακοπεῖσα σχέσις, καὶ τὸ ἐπὶ κοινῆς τραπέζης δεῖπνον θὰ ἀνασυνδέσῃ τὴν ἐγκαρδιότητα τῶν παλαιῶν δεσμῶν.

Ἡ ἀναλογία καὶ ὁμοιότης, αἵτινες ὑφίστανται μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Λαοδικείας καὶ τῆς σημερινῆς Ἐκκλησίας, προσδίδουσιν ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα καὶ βαρύτητα εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, τοὺς ὁποίους ἀκούομεν νὰ φθάνουν μέχρις ἡμῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἐὰν ὁ Κύριος δὲν ὡμίλει πρὸς τοὺς Λαοδικεῖς, θὰ ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς ἡμᾶς σήμερον μὲ τοὺς αὐτοὺς λόγους· θὰ ἠδύνατο ἀλανθάστως νὰ μᾶς ἀποκαλέσῃ πτωχοὺς καὶ τυφλοὺς καὶ γυμνούς, παρὰ τὸν πλοῦτόν μας, παρὰ τὴν βιομηχανικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν πρόοδόν μας, παρὰ τὸν πολιτισμόν μας τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Ἡ σημερινὴ δίψα τοῦ πλούτου, ἥτις βαθμιαίως καταλαμβάνει καὶ τοὺς πιστούς, ἡ καύχησις εἰς τὰ κατεχόμενα ὑλικὰ ἀγαθά, ἡ ἀπογύμνωσις τῶν περισσοτέρων ἀπὸ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἡ προσήλωσις εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς προόδους ὡς εἰς θρησκείαν, ἡ παραμέλησις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς μας, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ προκαλέσουν τὰς συμβουλὰς τοῦ Κυρίου, ἐὰν αὗται δὲν εἶχον μέχρι σήμερον δοθῆ. Θὰ ἦσαν συμβουλαὶ στηριζόμεναι ἐπὶ πνευματικῆς καταστάσεως καὶ οὐχὶ ἐπὶ προχειρολογίας. Ἀλλ᾿ αἱ συμβουλαὶ οὗται ἐδόθησαν ἤδη. Διὰ μέσου 19 αἰώνων φθάνουσι μέχρις ἡμῶν—συμβουλαὶ ἀγάπης Ἐκείνου, ὅστις ἀπέθανε χάριν ἡμῶν. Ἔρχεται ἐκ τῆς μακρᾶς ὁδοιπορίας τόσον μακροῦ παρελθόντος καὶ ἵσταται πρὸ τῆς θύρας, τὴν ὁποίαν εὑρίσκει δυστυχῶς κλειστήν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς κρούει· ἡ φωνὴ Αὐτοῦ προδίδει τὴν συγκίνησιν τῆς ἐξόχου ἀγάπης Του. Ἀρκεῖ νὰ ἀκούσωμεν τὴν φωνὴν ταύτην καὶ νὰ ἀνοίξωμεν τὴν θύραν. Ὁ Κύριος θὰ εἰσέλθῃ πρὸς ἡμᾶς, θὰ δειπνήσῃ μεθ᾿ ἡμῶν, καὶ κατὰ τὴν συνομιλίαν, ἥτις θὰ ἐπακολουθήσῃ τὸ δεῖπνον, θὰ μᾶς δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς ὑπακοῆς Του, ὁδὸν διερχομένην ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ἀποστασίας, ἀλλ᾿ ἄγουσαν ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει τὸ πολίτευμα ἡμῶν, ἡ πρόσκλησις καὶ ἡ δόξα. Ὅστις ἔχει ὠτίον, ἂς ἀκούσῃ τί λέγει τὸ Πνεῦμα πρὸς τὰς Ἐκκλησίας.

Χανία **Γ. Ε. Π.**

ΒΙΒΛΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΙΕΡΙΧΩ

Ἡ Ἀρχαιολογία εἶναι ἡ θεράπαινα τῆς Ἱστορίας. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων της ἐνεργειῶν εἶναι τὸ νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ παρουσιάζῃ ὕλην ἀνεξάρτητον καὶ ἀξιόπιστον, ἐπὶ τῆς ὁποίας νὰ δύνανται νὰ στηρίξωσι τὰ πορίσματά των οἱ ἱστορικοί. Σφαλερὸν ἐπομένως εἶναι νὰ ἐπιχειρήσῃ τις νὰ ἑρμηνεύῃ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνακαλύψεις ὑπὸ μόνον τὸ φῶς τῶν ἱστορικῶν ἀρχείων, οἱασδήποτε πηγῆς καὶ προελεύσεως, διότι τοῦτο ἀφεύκτως θὰ ὡδήγει εἰς συμπεράσματα παράλογα. Μόνη ἀσφαλὴς ὁδὸς διὰ τὸν εὐσυνείδητον ἀρχαιολόγον εἶναι νὰ παρουσιάζῃ τὰ ἀποτεσματα τῶν ἐρευνῶν του ἐν ὅλῃ τῇ ἐπιστημονικῇ των γυμνότητι, μόνον δὲ ἀφοῦ πράξῃ τοῦτο, νὰ προβαίνῃ εἰς τὴν πρὸς τὰ καθέκαστα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς σχετικῆς παραδόσεως ἀντιπαραβολὴν καὶ ἐξήγησιν αὐτῶν.

Τὴν μέθοδον ταύτην ἀκολουθεῖ ἀνέκαθεν πιστῶς ὁ διακεκριμμένος Ἄγγλος ἀρχαιολόγος κ. Ἰωάννης Γκάρσταγγ, καθηγητὴς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Λιβερπούλης καὶ διευθυντὴς τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Παλαιστίνης. Οὗτος φρονεῖ, ὅτι ἡ ἀξίωσις εὐσυνειδήτου ἐργασίας δικαιολογεῖται περισσότερον διὰ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας ἀνὰ τὰς χώρας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν ἢ εἰς οἱονδήποτε ἄλλον ἀγρὸν ἀρχαιολογικῆς ἐρεύνης.

Ὁ καθηγητὴς Γκάρσταγγ εἰς τὴν ἔκθεσίν του περὶ τῶν ἑπταετῶν ἀνασκαφῶν του ἐν Ἱεριχῷ, παρουσιάζει τὰ γεγονότα καὶ ἀφίνει τὸν ἀναγνώστην νὰ παραβάλῃ τὰ προέχοντα στοιχεῖα αὐτῆς πρὸς τὴν Βιβλικὴν ἐξιστόρισιν τῆς καταλήψεως τῆς Ἱεριχοῦς ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ

Ἡ πρώτη φροντίς του ὑπῆρξε νὰ ἐξετάσῃ τὴν θέσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἵστατο ἡ ἀρχαία Ἱεριχώ, ἐν σχέσει πρὸς τὸ περιβάλλον, ἀπὸ ἀπόψεως ἀσφαλείας καὶ ἀμύνης. Ἡ Ἱεριχώ, τὸ πρῶτον στρατηγικὸν σημεῖον διὰ τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀπὸ τῆς Σιναϊτικῆς Χερσονήσου, δεσπόζει τῶν διαβάσεων τοῦ κάτω Ἰορδάνου καὶ τῆς ὅλης περιχώρου, ἐπιβλέπουσα ἀπὸ ὑψώματος τὰς ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ἐρχομένας ὁδούς. Ἔναντι ὅμως τῆς στρατηγικῆς ταύτης σπουδαιότητος, ἡ θέσις αὕτη ὑστερεῖ ὡς πρὸς τὴν ἐγχώριον παραγωγήν, καὶ τὸν ἀνεφοδιασμόν, διότι οἱ σιτοφόροι της ἀγροὶ ὑπόκεινται εἰς τὸν ὑπερβολικὸν καύσωνα τῆς κοιλάδος τοῦ Ἰορδάνου, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἡ φυσική της ἀπομόνωσις τὴν ἐξέθετεν εἰς συχνὰς ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους τῶν γειτόνων ἐχθρικῶν φυλῶν. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς ἐπὶ μεγάλης κλίμακος γενικὰς καὶ καλῶς ὠργανωμένας ἐπιθέσεις, ἡ Ἱεριχὼ δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ ἀντιστῇ πρὸς ταύτας, ὡς μαρτυροῦν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν κατὰ καιροὺς ὀχυρωμάτων της, εἰς τὰ ὁποῖα δύνανται οἱ εἰδήμονες νὰ ἀναγνώσουν τὴν ἱστορίαν αὐτῆς.

Τέσσαρες κυρίως περίοδοι διακρίνονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀρχαίας Ἰεριχοῦς, ἀντιπροσωπευόμεναι ὑπὸ ἰσαρίθμων καλῶς διακρινομένων ἀπ᾽ ἀλλήλων περιόδων ὀχυρωματικῆς.

Οἱ ἀρχαιότεροι συνοικισμοὶ τῆς Ἱεριχοῦς κεῖνται εἰς βάθος 7 — 8 μέτρων, ὡς δ᾽ ἐκ τούτου αἱ περὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς περιόδου ταύτης πληροφορίαι εἶναι ἐξ

ἀνάγκης περιωρισμέναι. Δύο ὅμως σαφεῖς ἐνδείξεις συνδέουν τὴν περίοδον ταύτην μὲ τὴν Βαβυλωνίαν. Τὰ τείχη αὐτῆς εἶναι ἐκ πλίνθων συνδεδεμένων καὶ ἐπικεχρισμένων διὰ παχέως στρώματος ἀσφάλτου ἢ πίσσης ἀναμίκτου μὲ ἄμμον, ὅπως εἶναι τὰ ἐν Βαβυλῶνι ἀνακαλυφθέντα κτίσματα. Ὁμοίως ὅσα, ἀντικείμενα τέχνης ἀνεκαλύφθησαν εἰς τὸ στρῶμα τοῦτο τὸ προϊστορικὸν, ἔχουν τεχνοτροπίαν καὶ θέματα Βαβυλωνικά. Ὁ ταῦρος ἀποτελεῖ μέρος τῆς διακοσμητικῆς τῶν ἀγγείων, ἅτινα ἀνευρέθησαν εἰς τὸ βαθύτατον στρῶμα τῶν ἀνασκαφῶν, ὡς καὶ ἓν ἐξ ἐλεφαντόδοντος κειμήλιον, εἰς σχῆμα κεφαλῆς ταύρου, τοῦ Βαβυλωνικοῦ τύπου. Ἡ ἀρχαιοτάτη ἐκείνη περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς Ἰεριχοῦς πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς τὰς τελευταίας ἑκατονταετηρίδας τῆς 3ης χιλιετηρίδος, ἤτοι μεταξὺ τῶν ἐτῶν 2300 καὶ 2000 πρὸ Χριστοῦ. Ἑπομένως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἐποχὴν τῆς πρώτης Σημιτικῆς δυναστείας τῆς Βαβυλῶνος — τὴν μεμακρυσμένην ἐποχὴν τοῦ μεγάλου νομοθέτου Χαμμουραμπῆ καὶ τοῦ Ἀβραάμ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἐπικυριαρχία τῆς Βαβυλῶνος ἐπεξετείνετο καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ ἡ μεταξὺ Βαβυλῶνος καὶ Παλαιστήνης συγκοινωνία ἦτο κανονικὴ καὶ ἀδιάκοπος.

Περίπου κατὰ τὸ ἔτος 2000 π. Χ. ἡ Ἰεριχὼ περιετειχίσθη κατὰ τρόπον σαφῶς ἀμυντικόν. Ἀπὸ τοιαύτης δὲ ἀπόψεως ἡ θέσις τῆς πόλεως ἦτο ἐξαίρετος. Ἐδέσποζε τῶν διαβάσεων τοῦ κάτω Ἰορδάνου καὶ ὅλων τῶν ἐκεῖ κατερχομένων ὁδῶν. Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὑψώματος; ἐφ᾽ οὗ ἵστατο, ἀνέβλυζε πηγὴ ἀστείρευτος, σωζομένη μέχρι σήμερον, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Πηγὴ τοῦ Ἐλισσαιέ». Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως κατήρχετο μέχρι τῆς πηγῆς καὶ τὴν περιέκλειεν, ἔναντι δὲ αὐτῆς ἦτο ἡ πύλη τῆς πόλεως, στενὴ καὶ προασπιζομένη ὑπὸ ὀγκώδους πύργου, ὅστις ἦτο ταυτοχρόνως καὶ σκοπιὰ καὶ κατάλυμα διὰ τὴν φρουράν, ὡς δεικνύουν τὰ λείψανα τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ διαιρέσεως.

Περὶ τὸ 1800 π. Χ. καθ' ὑπολογισμὸν βασιζόμενον ἐπὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς χρονολογίας, ἡ Ἰεριχὼ ὠχυρώθη ἐκ νέου, ἐπὶ εὐρυτέρων γραμμῶν. Δὲν κατεδαφίσθη ὁλόκληρον τὸ παλαιὸν τεῖχος, οὔτε φαίνονται σημεῖα γενικῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως· τοὐναντίον, τὰ ἐρείπια ἐμφανίζουν ἐπέκτασιν τῆς πόλεως πρὸς τὰ κάτω, ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ λόφου, τὸ δὲ ἐμβαδὸν τοῦ περιτειχισθέντος χώρου ἔφθασε τότε τὰ 50 στρέμματα, δηλαδὴ σχεδὸν ὅσον τὸ τῆς Ἰερουσαλὴμ καὶ τῆς Συχέμ, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν.

Τὰ νέα ἀμυντικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπῆρξαν ἄριστα, πληροῦντα πάσας τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ὀχυρωματικῆς τέχνης, ἥτις ἀπετέλεσε βραδύτερον τὴν βάσιν τῆς ἀμυντικῆς ὀχυρωματικῆς τῆς Εὐρώπης καθ᾽ ὅλον τὸν Μεσαίωνα. Κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῆς τάφρου ἐδέησε νὰ ἀποκοποῦν ὀγκόλιθοι ἐκ τῶν συναντωμένων βράχων. Τοὺς ὀγκολίθους τούτους, βάρους ἑνὸς τόννου, ἀπέθετον ὄχι εἰς τὴν βάσιν τοῦ τείχους, ἀλλ' εἰς ὕψος 1—2 μέτρων καὶ εἰς σημεῖον, ὅπου θὰ ἐπλήττοντο ὑπὸ τῶν πολιορκητικῶν μηχανῶν (καταπελτῶν). Τὸ δὲ τεῖχος ἦτο θεμελιωμένον ἐπὶ στρώματος ἀργιλλώδους, πρὸς μείωσιν τῶν κλονισμῶν ἐκ τῶν σεισμῶν.

Ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπέκτασις τῆς Ἰεριχοῦς καὶ ἡ τελειότης τῆς ὀχυρώσεως αὐτῆς, μαρτυροῦν περίοδον σχετικῆς εὐημερίας, τὴν ὁποίαν ἐπιβεβαιοῦν τόσον τὰ ἐν τῇ πόλει, ὅσον καὶ τὰ ἐν τῇ νεκροπόλει εὑρήματα. Ἐκ πολ-

λῶν δὲ τεκμηρίων ἐπιβεβαιοῦται τὸ συμπέρασμα, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἱεριχὼ ἀπήλαυεν ἰσχυρᾶς προστασίας καὶ ἐπισήμου εὐνοίας, ἥτις δὲν ἦτο ἄλλη ἀπὸ τὴν τῶν Ὑκσός, τῶν ξένων ἐκείνων ἐπιδρομέων, τοὺς ὁποίους ὁ ἱστορικὸς Μανέθων ἀποκαλεῖ «Ποιμένας-Βασιλεῖς». Οὗτοι καθυπέταξαν τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ βραχὺ διάστημα τὴν ἐκυβέρνησαν κραταιῶς, ἐπεκτείνοντες τὴν δικαιοδοσίαν των καὶ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης. Ἡ Ἱεριχώ, ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της, ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῶν νέων τούτων κυρίων τῆς Αἰγύπτου ὡς κέντρον διὰ τὴν διοίκησιν τῆς Παλαιστίνης.

Ἡ κυριαρχία τῶν Ὑκσὸς ἐν Ἱεριχῷ φαίνεται (ἐκ τῶν εὑρημάτων εἰς τοὺς τάφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης) διατηρηθεῖσα ἀδιάκοπος μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 16ου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ. Μεταξὺ τῶν εὑρημάτων τούτων εἶναι σκάραβος (δακτύλιος λίθος) φέρων τὸ ὄνομα τῆς Αἰγυπτίας βασιλίσσης Χατζεψούτ. Φαίνεται ὅτι ὀλίγον μετὰ τὸ 1600 π. Χρ. ἡ πόλις ἐκυριεύθη καὶ τὰ τείχη της κατεδαφίσθησαν, ἡ δὲ Παλαιστίνη ὁλόκληρος περιῆλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Φαραώ, ἐκδιωχθείσης τῆς δυναστείας τῶν Ὑκσός.

Ἡ τελευταία περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας Ἱεριχοῦς συμπίπτει μὲ τὴν ὄψιμον Χαλκίνην Ἐποχήν, λήξασα περὶ τὰ 1400 π. Χ. Κατὰ ταύτην διεδραματίσθησαν τὰ γεγονότα τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς Παλαιστίνην, τὰ ὁποῖα ἐξιστορεῖ ἡ Π. Διαθήκη.

Αἱ ἔρευναι τῶν ἀρχαιολόγων ἐστράφησαν ἐν πρώτοις πρὸς τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Τὰ ἀνάκτορα ἀπεκαλύφθησαν ὑπὸ στρῶμα παχὺ μέχρι τῶν γονάτων λευκῆς στάκτης, δὲν ἔλειψαν ὅμως στοιχεῖα πρὸς ἀναπαράστασιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ταῦτα ἦσαν κυρίως τὰ ἀνευρεθέντα ἀντικείμενα τῆς κεραμοπλαστικῆς, καθότι ἡ οὐσία αὕτη δὲν ἐπηρεάζεται ὑπὸ τοῦ πυρός. Ἑκατοντάδες τοιούτων ἀγγείων κλπ. ἀνευρέθησαν ἀνέπαφα, ἀναπαριστῶντα τὴν ζωὴν τῆς τελευταίας περιόδου τῆς ὑπάρξεως τῆς Ἱεριχοῦς, οἱ δὲ τάφοι τῆς νεκροπόλεως δίδουν τὴν ἀκριβῆ χρονολογίαν τῆς καταστροφῆς, διότι ἐν αὐτοῖς εὑρέθησαν δύο σκάραβοι, ὁ μὲν εἷς φέρων τὸ ὄνομα τοῦ Αἰγυπτίου βασιλέως Θώθμη τοῦ Γ', ὁ δὲ ἕτερος τὸ τοῦ Ἀμενχότεπ, ὅστις ἐβασίλευσεν ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὸ ἔτος 1411. Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Φαραὼ τούτου, λήγει καὶ ἡ ἐπὶ τῆς Παλαιστίνης ἐπικυριαρχία τῆς Αἰγύπτου, παύει δὲ ἡ ἱστορία τῆς Ἱεριχοῦς ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας (1).

(1) Μετὰ τὴν καταστροφήν, ἣν ὑπέστη ἡ Ἱεριχὼ περὶ τὰ τέλη τοῦ 14ου αἰῶνος π. Χρ. πολὺς χρόνος παρῆλθε, καθ' ὃν οὐδεμίαν ἔχομεν μνείαν τῆς πόλεως. Ἐπὶ Δαβὶδ φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε συνοικισμός τις φέρων τὸ ὄνομα Ἱεριχώ, ἀλλ' ἄγνωστον ἂν ἐπὶ τῆς παλαιᾶς τοποθεσίας (Β'. Σαμ. ι'. 5). Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀχαὰβ (βασιλεύσαντος ἀπὸ τοῦ ἔτους 919 ἕως τοῦ 897 π. Χρ.) ἐκτίσθη καὶ πάλιν ἡ παλαιὰ Ἱεριχώ, ἀλλ' ἐπὶ τὸν οἰκιστὴν αὐτῆς ἐξεπληρώθη ἡ παλαιὰ κατάρα Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ (ϛ'. 26). Ὀλίγον ὅμως κατ' ὀλίγον, ἡ Ἱεριχὼ ἀνέζησεν, οὕτως ὥστε κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας ἀναφέρονται 345 «υἱοὶ Ἱεριχὼ» (Νεεμ. ζ'. 36). Ἐπὶ Ρωμαίων ἦτο πόλις ἀρκετὰ πλουσία καὶ σημαντική.

Ἐκεῖ ὁ Χριστὸς ἐθεράπευσε δύο τυφλοὺς καὶ ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ τελώνου Ζακχαίου. Ὁ Ἡρώδης (ὁ Μέγας) ἐμεγάλωσε καὶ ἐκαλλώπισε τὴν Ἱεριχὼ διὰ μεγαλοπρεπῶν κτιρίων καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ ἀμφιθέατρον αὐτῆς. Ἀλλ' ἡ Ἱεριχὼ αὕτη τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἦτο ἐπὶ ἄλλης τοποθεσίας γειτονικῆς μὲν πρὸς τὴν προτέραν, ἀπεχούσης δὲ 50 στάδια ἀπὸ τὸν

Ἐπανερχόμεθα εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τῶν ἐρειπίων τῆς τελευταίας ταύτης περιόδου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων τῶν Ὑκσός, νέα προχώματα εἶχον ἀνεγερθῆ ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς κλιτύος, καὶ ἐπὶ τῆς γραμμῆς τοῦ παλαιοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ὡς βάσις τοῦ νέου. Τὸ χεῖλος τοῦτο ἦτο καὶ αὐτὸ πλινθόκτιστον, ἀλλ' ἐκ πλίνθων μικροτέρων καὶ ἀντοχῆς ὀλιγωτέρας τῶν πλίνθων τοῦ παλαιοῦ τείχους. Ἦτο πάχους 3 μέτρων τὸ δὲ πιθανόν του ὕψος 8 μέτρων. Ὑπῆρχε καὶ δεύτερον τεῖχος 2 μέτρων ἀπέχον τοῦ πρώτου τείχους 4 μέτρα παρακάτω ἐπὶ τῆς κλιτύος. Ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς ἐρεύνης προκύπτει ὅτι κατὰ τὸ τέλος τῆς περιόδου τῶν Ὑκσὸς ἐγένετο μία ἀνατροπὴ γενικὴ τῶν τειχῶν ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκοδομῶν τῆς πόλεως, μερικαὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοῦ τείχους, ἑπομένως καὶ ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν τύχην μὲ τὸ τεῖχος κατὰ τρόπον αἰφνιδιαστικόν. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐγένετο ἐκ τῆς ἀνευρέσεως μιᾶς μικρᾶς οἰκίας στηριζομένης ἐπὶ ἀνεπάφου τμήματος τοῦ ἐσωτερικοῦ τείχους. Ἡ οἰκία αὕτη εἶναι φανερὸν ὅτι κατελήφθη ὑπὸ τῆς γενικῆς καταστροφῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσχολιῶν τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτῆς εὑρέθησαν τεμάχια ἀγγείων καὶ σκευῶν οἰκιακῆς χρήσεως, καὶ εἰς μίαν κρύπτην τοῦ τοίχου, πλῆθος τροφίμων ἐναποθηκευμένων. Ἐκτὸς τῶν συνήθων δημητριακῶν καρπῶν ὑπῆρχον καὶ ἐλαῖαι καὶ φοίνικες, εὐκόλως διακρινόμενοι διὰ τῶν πυρήνων των, ἓν κρόμμυον καὶ ὀλίγοι κόκκοι πιπέρεως, προσέτι δὲ καὶ μικρά τις ποσότης ἄρτου, καὶ προζύμιον προωρισμένον διὰ τὸ προσεχὲς ζύμωμα.

Ὅλα ταῦτα εὑρέθησαν ἡμίφρυκτα, ὄχι ἀπηνθρακωμένα—καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὰς πλίνθους τοῦ τείχους, αἵτινες καταρρεύσασαι ἐσχημάτισαν εἶδος θόλου ἐπάνωθεν αὐτῶν. Ἐξ ὅλων τούτων δύναταί τις νὰ συαπεράνῃ ἀσφαλῶς ὅτι τὰ τείχη τῆς πόλεως κατεστράφησαν συγχρόνως μὲ τὰς ἐντὸς τῆς πόλεως οἰκοδομάς.

Ὡς πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸν μηχανισμὸν τῆς καταρρεύσεως τῶν τειχῶν, αἱ ληφθεῖσαι φωτογραφίαι δεικνύουν τὴν σχετικὴν θέσιν τοῦ διπλοῦ τείχους. Τὸ δεύτερον (δηλαδή, τὸ ἐξωτερικὸν) τεῖχος φαίνεται ὅτι ἐκρημνίσθη πρὸς τὰ ἔξω, ὡς δεικνύει ἡ φορὰ τῶν πλίνθων, ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ὄγκου τοῦ ἐσωτερικοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον ἔχει πέσει ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὰ φυσικὰ σημεῖα τῆς τοιαύτης ἀποσυνθέσεως καὶ ἐκτοπίσεως τῶν τειχῶν μαρτυροῦν ἐνέργειαν σεισμικήν, καθότι ταυτοχρόνως ὑπέστησαν κατάρρευσιν καὶ αἱ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως.

Τὰ συμπεράσματά του ὁ καθηγητὴς Γκάρσταγγ ἀνακεφαλαιώνει ὡς ἑξῆς:

(α) Ἡ Ἰεριχὼ κατεστράφη αἰφνιδίως, ἐν πλήρει ἀπολαύσει κανονικῶν συνθηκῶν ζωῆς καὶ δράσεως.

(β) Τὰ τείχη καὶ τὰ παρακείμενα κτίρια κατέρρευσαν ταὐτοχρόνως.

(γ) Πυρκαϊὰ ἰσχυρὰ κατέστρεψε τὰς οἰκίας καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν.

(δ) Ἡ πτῶσις αὕτη τῆς Ἰεριχοῦς ἔλαβε χώραν περὶ τὸ ἔτος 1400 π. Χ.

Ἰορδάνην ποταμόν, ὡς ἀναφέρει ὁ Ἰώσηπος. Καὶ ἡ νέα αὕτη Ἰεριχὼ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Βεσπασιανοῦ κατὰ τὴν μεγάλην Ἰουδαϊκὴν ἐπανάστασιν. Ἀνῳκοδομήθη βραδύτερον, διότι καὶ ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Ἱερώνυμος τὴν ἀναφέρουν, καὶ ἔχομεν ἐπισκόπους Ἰεριχοῦς εἰς διαφόρους Χριστιανικὰς Συνόδους τοῦ 4ου, 5ου καὶ 6ου αἰῶνος.

Ἰδοὺ τὰ βασικὰ γεγονότα, τὰ προκύπτοντα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν. Καὶ ἡ σύμπτωσις τῶν γεγονότων τούτων μὲ τὴν ἀφήγησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ὀφθαλμοφανής. Ἡ Ἰεριχὼ δὲν ἐξεπορθήθη διὰ πολιορκίας καὶ ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως, ἀλλὰ τὰ τείχη της κατέρρευσαν ἀφ' ἑαυτῶν συνεπείᾳ ἰσχυροῦ σεισμοῦ. Τοῦτο δὲ συνέβη καθ' ἣν ἀκριβῶς ἐποχὴν οἱ Ἰσραηλῖται, ὑπὸ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, διέβησαν τὸν Ἰορδάνην καὶ ἔφθασαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἰεριχοῦς. Διότι ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἔχομεν μίαν θετικὴν ἱστορικὴν πληροφορίαν περὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν εἰσῆλθον οἱ Ἰσραηλῖται εἰς τὴν γῆν Χαναάν. Εἰς τὸ Α'. Βασιλέων ϛ'. 1, ἀναγινώσκομεν: «Καὶ ἐν τῷ τετρακοσιοστῷ καὶ ὀγδοηκοστῷ ἔτει ἀπὸ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου, τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος ἐπὶ τοῦ Ἰσραήλ, οὗτος ἤρχισε νὰ οἰκοδομῇ τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου» Ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν πηγῶν, ἡ ἔναρξις τῆς βασιλείας τοῦ Σολομῶντος χρονολογεῖται ὡς ἔγγιστα ἀπὸ τοῦ ἔτους 990 π. Χρ., συνεπῶς ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Ναοῦ ἤρχισε περὶ τὸ ἔτος 985. Προσθέτοντες εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον 480 ἔτη, εὑρίσκομεν τὸ ἔτος 1465 π. Χρ. περίπου ὡς χρονολογίαν τῆς Ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου. Ἀφαιροῦντες δὲ τὰ 40 ἔτη τῆς περιπλανήσεώς των πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν γῆν Χαναάν, καταλήγομεν εἰς τὸ ἔτος 1425 π. Χρ. ὡς κατὰ προσέγγισιν χρονολογίαν τῆς ἁλώσεως τῆς Ἰεριχοῦς. Ἡ σύμπτωσις τῆς χρονολογίας ταύτης μὲ τὰ πορίσματα τῶν ὡς ἄνω ἀνασκαφῶν εἶναι λίαν πειστική, δοθέντος ὅτι ὅλαι αἱ χρονολογίαι τῆς ἀπωτέρας ἀρχαιότητος ὁρίζονται κατὰ προσέγγισιν ἐντὸς περιθωρίου 15—25 ἐτῶν.

Ἐὰν δέ τις ἤθελεν ἀντείπει ὅτι ἡ Γραφὴ ἀποδίδει τὴν πτῶσιν τῶν τειχῶν τῆς Ἰεριχοῦς ὄχι εἰς σεισμόν, ἀλλ' εἰς θαυματουργικὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ἰεχωβᾶ ὑπὲρ τοῦ ἐκλεκτοῦ Αὐτοῦ λαοῦ, δὲν βλέπομεν τί ἠμπόδιζε τὸν Θεόν, ὅστις ἔπλασε τὸ Σύμπαν καὶ ἔθηκε τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργήσῃ τὰς βουλὰς Αὐτοῦ διὰ φυσικοῦ φαινομένου. Ἐὰν ὁ Ψαλμῳδὸς λέγῃ περὶ τοῦ Θεοῦ παραστατικῶς: «Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, ὁ ἁπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζουσι» (Ψαλμ. ρδ'. 32), διὰ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καθὼς καὶ διὰ πᾶσαν εὐσεβῆ ψυχὴν ἡ πτῶσις τῶν τειχῶν τῆς Ἰεριχοῦς, κατόπιν τῆς ῥητῆς ὑποσχέσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ἦτο δάκτυλος τοῦ Παντοδυνάμου, καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἂν ἐπετελέσθη.

— *Ὁ Χριστιανισμὸς ἐν Ἰνδοστάνῃ.* Ἡ ἀπέραντος αὕτη Ἀγγλικὴ κτῆσις ἔχει πληθυσμὸν ἄνω τῶν 350 ἑκατομμυρίων ψυχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 240 ἑκατ. εἶναι Ἰνδοὶ τὸ θρήσκευμα, 78 ἑκατ. Μουσουλμᾶνοι 12 ἑκατ. Βουδδισταί, 14 διαφόρων ἄλλων εἰδωλολατρικῶν θρησκευμάτων καὶ 6 ἑκατ. Χριστιανῶν, τὸ πλεῖστον Εὐαγγελικῶν. Πρὸ 50 ἐτῶν οἱ ἐν Ἰνδοστάνῃ Χριστιανοὶ ἀνήρχοντο μόλις εἰς 1,860,000 ὧν μέγα μέρος ἦσαν ἀλλοδαποί. Τῷ 1911, ἤτοι πρὸ 25 ἐτῶν ὁ ἀριθμὸς τῶν Χριστιανῶν εἶχεν ἀνέλθει εἰς 3,876,000 καὶ σήμερον αἱ 6.296,000 Χριστιανῶν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἰθαγενεῖς, μὲ εὐπροσώπους ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα καὶ ζωηρὰν πνευματικὴν κίνησιν. Ἡ Βρεττανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία ἐπώλησε πέρυσιν ἐν Ἰνδοστάνῃ 1,182,900 ἀντίτυπα Ἱερῶν Γραφῶν εἰς 77 ἰθαγενεῖς γλώσσας καὶ διαλέκτους.